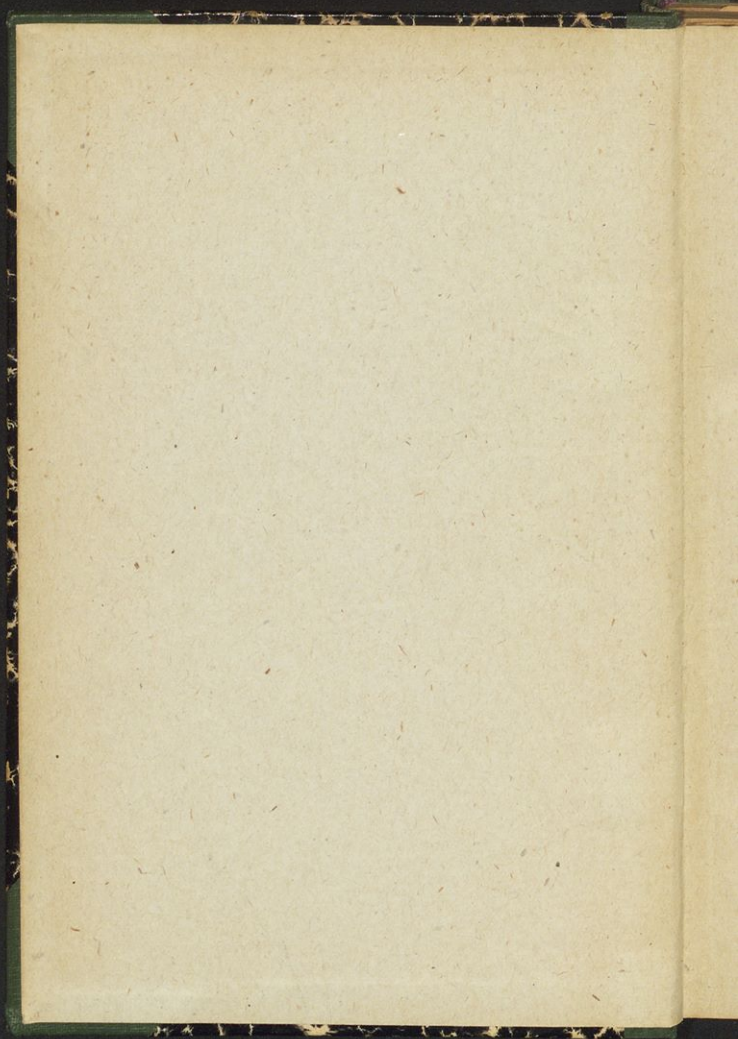

52717

00

Leonid Andrejev

* *

Fr. Postrkaj
Ljubljana
1913.

Judež Iškarijot

in drugi.

Eleazar.

Poslovenil Vinkjentjev.

V GORICI 1913.

Tisk. in zal. »Goriška Tiskarna« A. Gabršček.

Leonid Andrejev.

Judež Iškarijot

in drugi.

zelo premeteno krade, nesramnejše morda nego slednji človek v Judeji. Ne, ni naš on, ta rdečelasi Juda iz Karijota — so govorili hudobneži in presenetili s tem dobre ljudi, ki niso delali velike razlike med njim in vsemi ostalimi pokvarjenci Judeje.

Pripovedovali so dalje, da je Judež davno zapustil svojo ženo, in da živi ona nesrečno ter strada, brezvspešno trudeča se iz treh kamnov, ki tvorijo Judeževo posestvo, pridelati sebi potrebnega kruha za življenje. On sam, da se že mnogo let brezmiselno klati po deželi ter je prišel že do prvega morja in celo do drugega, ki je še oddaljenejši; in povsod laže, klečeplazi, bistro opazuje bogvekaj s svojim tatinskim očesom in hkratu nenedoma odide, pustivši za seboj neprijetnosti in razdor — radoveden, lokav in zloben kot enooki bes. Otrok ni imel, in to je še bolj pričalo, da je Judež hudoben človek, in Bog noče potomstva po Judi.

Nihče izmed učencev ni zapazil, kdaj se je prvič prikazal v Kristusovi družbi ta rdečelasi in nesramni Judejec; no že davno je hodil neodstopno po njihovih potih, vmeševal se v pogovore, izkazoval

majhne usluge, klanjal se, nasmiňhaval se in povpraševal. In njihove trudne oči so se ga ščasoma popolnoma privadile, a nakrat jih je s svojo osebo in z govorom zopet razdražil, kakor te razdraži kaj nesramnega, lažnjivega in ostudnega. Tedaj so ga zapodili z ostrimi besedami, in za nekaj časa je izginil nekje na poti, — a potem se je zopet neopazno pojavil: uslužen, priliznjen in zvit kakor enooki bes. In nekateri učenci niso dvomili, da se v njegovi želji, približati se Jezusu, skriva neka tajna, zlobno in zavratno preračunjena namera.

A Kristus ni poslušal njihovih svetov; njihovi preroški glasovi se niso dotaknili Njegovega sluha. S tem duhom svetlega protislovja, ki Ga je nevzdržno privlačevalo k zavrženim in nepriljubljenim, je odločno sprejel Judeža in ga uvrstil v krog izbranih. Učenci so se vznemirjali in so na tihem mrmrali, a On je tiho sedel z obličjem proti zahajajočemu solncu in zamišljeno poslušal — morda njih, a morda tudi nekaj drugega. Že deset dni ni bilo vetra in vedno isti je bil prozorni zrak, ni se menjaval, ne vzdigoval - ostal je pazljiv

in poslušal. In zdelo se je, kakor bi ta zrak hranil v svoji prozorni globini vse to, kar so v teh dnevih peli ljudje, živali in ptice — solze, jok in veselo pesem, molitve in kletve; in od teh steklenih, mrtvih zvokov je bil tako težek, vznemirljiv, kakor nasičen z nevidnim življenjem. In zopet je zahajalo solnce. Težka, plameneča krogla se je spuščala navzdol, zažigaje nebo; in vse na zemlji, kar se je obračalo k njemu: zarjavelo Jezusovo lice, hišni zidovi, drevesno listje — vse je pokorno odbijalo to oddaljeno in strašno zamišljeno svetlobo. Bel zid ni bil več bel, in lepo mesto na lepi gori ni bilo več belo.

* *

*

In tedaj je prišel Judež.

Prišel je z nizkimi pokloni in z upognjenim hrbtom, previdno in plašno iztegovaje naprej svojo nesramno in mozo-lasto glavo — do pičice tak, kakoršnega so si predočevali oni, ki so ga poznali. Bil je suh, visoke rasti, skoraj takšne kakor Jezus, ki je bil nekoliko upognjen, ker je imel navado, razmišljati pri hoji, in se je zaradi tega zdel nižji. Precej krepak je bil

Judež na videz, a kazal se je, bogve iz kakšnega vzroka, slabotnega in bolehnega; tudi glas je izpreminjal: včasih je bil moški in močan, včasih kričeč kakor glas stare ženske, ki zmerja moža, neznošno tanek in neprijeten za uho; in često se ti je zahotelo izvleči iz svojih ušes Judeževe besede kakor gnjile in surove odpadke. Kratki in rdeči lasje niso mogli pokriti čudne in nenavadne oblike črepinje: kakor bi mu jo bil nekdo od zatilka do temena dvakrat preklal z mečem in zopet sestavil. Bila je vidno razdeljena v štiri dele in vzbujala nezaupnost in strah; pod tako črepinjo ne more biti miru in soglasja, pod tako črepinjo vlada neprestano šum krvavih in neprizanesljivih bitk. Tudi njegovo obličje ni bilo enotno: ena stran s črnim, ostro opazujočim očesom je bila živa, gibka, ki se je radovoljno skrivila v gube. Na drugi strani ni bilo gub, ta je bila mrtva in gladka, ploščata in brez življenja; in dasi je bila po velikosti enaka prvi, zdela se je vendar veliko večja zaradi široko odprtega slepega očesa. Z motno belino pokrito oko ni zamižalo ne podnevi, ne ponoči, svetlobo in temo je

enako sprejemalo; no nihče ni mogel verjeti v njegovo slepoto, najbrže zaradi tega ne, ker je bil zraven njega živi in lokavi tovariš. Če je v strahu ali razburjenju Judež zaprl živo oko in gibal z glavo, se je tudi mrtvo oko gibalo skupno z glavo in molče zrlo. Celo ljudje brez opazovalnega daru so dobro razumeli, gledajoči Iškarijota, da takšen človek ne more prinesti nič dobrega, a Jezus mu je dovolil približati se in posadil ga je celo zraven sebe — zraven sebe je postavil Judeža. S studom je vstal Janez, in vsi ostali, ljubeči svojega učitelja, so povesili glave v znak neodobravanja. A Judež je sedel — premikal glavo na desno in levo; s tankim glaskom je pričel tožiti o svoji bolezni: da ga po noči bole prsi, ko hodi v hrib, težko sope, a če stoji na robu prepada, se mu v glavi zavrti in se ga poloti neumna želja, skočiti vanj. In še mnogo drugih brezbožnih stvari si je izmislil, kakor bi ne vedel, da bolezni ne napadejo človeka slučajno, ampak se porajajo vsled nesoglasja njegovih del z zakoni Vsevečnega. Pogladi si je prsi s široko dlanjo in celo zakašljajal je prisiljeno — ta Judež iz

Karijota — pri splošnem molku in po-
vešenih očeh.

Janez ne pogleda učitelja in tiho
vpraša Petra Simona, svojega prijatelja:

— Ali ti ne preseda ta laž? Jaz je ne
morem dalje prenašati, zato odidem.

Peter pogleda Jezusa, njuna pogleda
se srečata, potem pa hitro vstane.

— Počakaj — reče prijatelju.

Vnovič pogleda Jezusa, hitro kakor
kamen, ki se utrže s hriba, stopi k Judežu
Iškarijotu in mu reče odkrito in prijazno:

— Tudi ti pojdeš z nami, Judež.

Prijateljsko ga potreplje z roko po
sklonjenem hrbtu in četudi ni gledal uči-
telja, je vendarle čutil Njegov pogled. Od-
ločno pristavi s svojim močnim glasom, ki
ni dopuščal nikakih ugovorov:

— Kaj zato, če je tvoje lice tako
grdo: V naše mreže se ulove še vse dru-
gačne spake, a pri jedi so najokusnejše.
In mi ribiči našega Gospoda ne smemo
zavreči lova samo zato, ker je riba bo-
deča in enooka. Videl sem nekoč v Tiru
osmonoga, ki so ga ujeli tamošnji ribiči, in
sem se tako ustrašil, da sem hotel zbe-
žati. A oni so se smejali, meni ribiču iz

Tiberijade, in so mi ga dali jesti in glej: zahteval sem še, zakaj bil je jako okusen. Ali se spominjaš, učenik, pravil sem ti že o tem, in tudi ti si se smejal. A ti, Judež, si podoben osmonogu le po eni polovici.

In glasno se je zasmel, zadovoljen s svojim dovtipom. Ko je Peter govoril, so bile njegove besede tako trde, kakor bi jih z žreblji pribijal. Če se je premaknil, ali kaj delal, je proizvajal dalekosežni šum in izzval odgovor v mrtvih rečeh: kamenita tla so odmevala pod njegovimi nogami, vrata so se tresla in se zapirala, in v zraku se je streslo in zašumelo. V gorskih soteskah je njegov glas zbudil osoren odmev, a ko so zjutraj lovili ribe po jezeru, se je ta glas takorekoč valil po solčni in bleščeči vodi, in prvi plašni solčni žarki so se nehote smejali. In najbrže so zaradi tega imeli radi Petra, zakaj na vseh obrazih je še ležal nočni mrak, le njegova obilna glava in široke gole prsi in roke so že žarele od jutranje zore. Petrove besede, ki jih je učenik vidno odobral, so pregnale mučno razpoloženje. No na nekatere učence, ki so videli morje in osmonoga, je ta lahkomišelna prispodoba na-

pravila neugoden vtis. Videli so v duhu: velikanske oči, deset poželjivih, navidezno mirnih lovk; naenkrat je ta spaka objela žrtev, jo stisnila in zadavila ter ji izsesala kri, ne da bi trenila s svojimi ogromnimi očmi. Kaj naj to pomeni? A Jezus molči, Jezus se smehlja, gledaje od strani s prijaznim usmevom Petra, ki govori dalje z navdušenim glasom o osmonogu — in drug za drugim pristopijo k Judežu nevoljni učenci, da mu rečejo prijazno besedo, toda odhajali so hitro in z neprijetnimi občutki.

Samo Janez Cebedejev je trdovratno molčal, in tudi Tomaž se ni mogel odločiti, da bi kaj rekel, ampak je razmišljal o tem kar je ravnokar slišal. Z zanimanjem je opazoval Kristusa in Judeža, ki sta sedela drug poleg drugega, in ta čudni kontrast božanske krasote in vtelešene nespodobnosti, človeka s krotkim pogledom in osmonoga z velikimi, ukovanimi, topo poželjivimi očmi — je tlačila njegov um kakor nerazrešljiva uganka. Od duševne napestosti se je njegovo odkrito in gladko čelo nagubancilo, zaprl je napol oči, misleč, da bo tako boljše videl, a dosegel je samo to,

da se je na Judežu res pojavilo osem nemirno gibajočih se nog. A to je bilo nemogoče. Tomaž je vedel to in zopet odprl oči, trdovratno motreč Judeža.

No Judež se je nekoliko osmelil: spustil je roke, ki jih je dosedaj držal križem, oslabil mišice, ki so napenjale njegove čeljusti in previdno je začel siliti svojo mozolasto glavo na svetlo. Ta je bila že poprej vsem vidna, ampak Judežu se je zdelo, da je nevidna in globoko skrita pred njihovimi očmi, kakor bi bila ogrnjena v gosto, čarobno poredno mrežo. In glej, kakor bi bil prilezel iz jame, je začutil sedaj na svetlem svojo čudno črepi-njo, potem oči — za trenotek se je ustavil — in slednjič odločno odkril ves obraz. Nič se ni zgodilo. Peter je nekam odšel. Jezus je zamišljeno sedel, podprl z rokami zagorelo glavo in tiho majal z njo. Učenci so se razgovarjali med seboj, in samo Tomaž je motril Judeža pazljivo in resno kakor vestni krojač, ki jemlje mero. Judež se nasmehne — Tomaž ne odvrne nasmeha, ampak začne razmišljati o tem nasmehu kakor o vsem ostalem ter nadaljuje svoja razmotrivanja. No nekaj neprijetnega je

vznemirjalo levo stran Judeževega obraza — ozre se: iz temnega kota ga je opazoval zali in čisti Janez s svojimi lepimi očmi, ki ni imel najmanjšega madeža na snežnobeli vesti. In s koraki kakor hodijo vsi, a s takim občutkom, kakor bi vlekel po zemlji za seboj noge, podoben kaznovanemu psu, se približa Judež Janezu in pravi:

— Zakaj molčiš Janez? Tvoje besede so kakor zlata jabolka v prozornih srebrnih posodah — podari eno Judežu, ki je tako ubog.

Janez ostro gleda v negibno, široko odprto oko in molči. In videl je, kako je Judež odlezel, neodločno postal in se skril v temni praznini odprtih vrat.

Ker je ravnokar izšla polna luna, so mnogi šli na izprehod. Tudi Jezus se je šel izprehajati in z nizke strehe, kjer je imel Judež svoje ležišče, je videl odhajajoče tovariše. V mesečini se je zdela vsa ka bela podoba lahka in mirna, ki ni hodila, temveč švignila pred svojo temno senco; in hkratu je človek izginil v temini, in tedaj si zaslišal njegov glas. Ko so se ljudje zopet pojavili v mesečnem svitu,

je glas umolknil, bili so podobni belim zidovom, črnim sencam in vsej prozorno megleni noči. Vsi so že spali, ko je Judež zaslišal pritajeni glas vračajočega se Kristusa. In vse je utihnilo v hiši in okrog nje. Petelin je zapel; užaljeno in glasno kakor podnevi se je nekje zadržal zbujeni osel in nevoljno v presledkih umolknil. A Judež še ne spi, temveč pritajeno posluša. Mesec je razsvetlil polovico njegovega obličja in kakor v mrzlem jezeru je čudno odseval v velikem odprtem očesu.

V tem hipu se nečesa spomni, kratko zakašlja, podrgnivši z dlanjo kosmate in zdrave prsi: mogoče še kdo bdi ter posluša Judeževe misli.

II.

Sčasoma so se Judežu privadili, tudi niso videli več njegove spačenosti. Jezus mu je izročil svoj mošnjiček z denarjem in obenem s tem tudi vse skrbi hišnega gospodarstva: kupoval je potreben živež in obleko, delil milodare, a na potovanju je skrbel za stanovanja in prenočišča. Vse

to je opravljal prav spretno tako, da si je pridobil v malem času naklonjenost nekaterih apostolov, ki so videli njegov trud. Lagal je Judež vedno, a tudi temu so se privadili, ker niso videli nikakih zlih posledic teh lažij, in laž je dajala Judeževim pogovorom in pripovedovanjem posebno zanimivost, da je bilo življenje podobno smešni, včasih strašni pravljici.

Po Judeževem govorjenju bi sleherni sodil, da pozna on vse ljudi, in vsak človek, ki ga on pozna, je v svojem življenju napravil kak prestopok ali celo zločin. Dobri ljudje so po njegovem mnenju oni, ki znajo skrivati svoja dela in svoje misli; toda če takega človeka ohjamete, pobozate in ga lepo nagovorite, tedaj poteče iz njega kakor gnoj iz odprte rane vsaka nesresnica, mrzkost in laž. Rad je priznal, da včasih tudi sam laže, no svečano je zatrjeval, da se drugi lažejo še več, in če je kdo na svetu varan, tedaj je to on, Judež. Zgodilo se je, da so ga nekateri ljudje po večkrat prevarili na ta ali oni način. Tako se mu je potožil nekoč človek, ki je čuval zaklad bogatega velmoža, da ga že deset let preganja želja, ukrasti poverjeno mu

bogastvo, a ne more, ker se boji velmoža in svoje vesti. In Judež mu je verjel — a oni je okradel velmoža in tako prevaril Judeža. A tudi sedaj mu je Judež verjel — a oni je takoj zopet vrnil ukradeni zaklad in tako vnovič prevaril Judeža. In vsi ga varajo, celo živali: če pogladi psa, ga ta ugrizne v prst, če ga pa natepe s šibo, mu liže noge in gleda v oči kakor pokoren sin. Ubil je psa, globoko ga je zakopal in celo velik kamen je zavalil na ono mesto, a kdo ve? — morda ravno zato, ker ga je ubil, je bolj živ kot prej in sedaj ne leži v jami, ampak veselo teka okrog z drugimi psi.

Vsi so se prešerno smejali Judeževemu pripovedovanju, in on sam se je zadovoljno zarežal, mežikajoč s svojim zdravim in zasmehljivim očesom — in ravno s tem smehom je priznal, da se je malce zlagal, zakaj onega psa ni ubil. A on ga že prav gotovo najde in prav gotovo ubije, ker ne želi biti varan. In tem Judeževim besedam so se še bolj smejali.

No včasih je v svojih pripovedovanjih prekoračil meje verjetnosti in možnosti in pripisoval ljudem takšna nagnenja, kakor-

šnih še žival nima, krivil jih je takih zločinov, kakoršnih ni nihče izvršil in jih tudi ne bo. In ker je pri tem izustil imena najbolj spoštovanih ljudij, je nekatere užalilo to gorostasno obrekovanje, drugi so ga pa šaljivo vpraševali:

— No, a tvoj oče in tvoja mati, Judež — ali sta bila to poštena človeka?

Judež je mežikal z očesom, nasmihaval se in iztegnil roke. In kakor je majal z glavo, tako se je premikalo ugaslo, široko odprto oko in molče zrlo.

— Kdo je bil moj oče? Morda oni človek, ki me je tepel s palico, a morda tudi hudič, kozel, petelin. Kako more Judež poznati vse one, ki so delili ležišče z njegovo materjo. Judež ima mnogo očetov — o katerem govorite?

No to je vse užalilo, ker so visoko spoštovali svoje roditelje in Matevž, ki je bil dobro poučen v sv. pismu, strogo pravi s Salomonovimi besedami:

— Kdor slabo govori zoper svojega očeta in svojo mater, njegova luč ugasne na dnu globoke jame.

A Janez Cebedejev ponosno vpraša:

— No in mi? Kaj poveš o nas slabega, ti, Juda iz Karijota?

Ta se navidezno prestraši in zamahne z rokami, ves sključen in reven kakor berač, ki brezuspešno prosi miloščine mimoideče:

— Ah, izkušajo Judo! Rogajo se Judi, prevariti hočejo bednega, lahkovernega Judo!

Med tem ko se je v smešnih grimasah krčila ena stran njegovega lica, se je druga majala resno in strogo, in široko je zrlo vedno odprto oko. Bolj kot nihče drug in najglasnejše se je smejal tem šalam Peter Simonov. No nekoč se zgodi, da hkratu njegov obraz potemni, on umolkne in odvleče za rokav hitro Judeža v stran.

— A Jezus? Kaj misliš o Jezusu? — je izpregovoril sklonjen z močnim šepetom. — Samo ne norčuj se; prosim te.

Judež ga zlobno pogleda:

— A ti, kaj misliš?

Peter reče prestrašeno in veselo:

— Mislim, da je On sin živega Boga.

— Čemu izprašuješ? Kaj naj ti pove Judež, katerega oče je kozel!

— Ali ga ljubiš? Zdi se, da ti nikogar ne ljubiš, Judež.

Z isto nenavadno zlobo reče Judež pretrgano in rezko:

— Ljubim.

Po tem pogovoru je Peter imenoval Judeža dva dni svojega prijatelja - osmonoga, a ta je nerodno in vedno z isto zlobo skušal skriti se mu v temen kot, kjer je čemerno posedal s svojim svetlikajočim se belim in odprtim očesom.

Popolnoma resno je poslušal Judeža samo Tomaž: on ni razumel šale, pretvarjanja in laži, ne zavitih besed in misli, ampak pri vsem je skušal priti stvari na dno in vse natanko določiti. In vsako Judeževo pripovedovanje o hudobnih ljudeh in njihovih delih je večkrat pretrgal s kratkimi, stvarnimi opazkami:

— To je treba dokazati. Si ti sam to čul? Kdo je bil še zraven tebe? Kako se imenuje?

Judež se je ujezil in vpil s kričečim glasom, da je vse to sam videl in slišal, a trdovratni Tomaž je vsiljivo in mirno stavljaj dalje svoja vprašanja, dokler ni Judež priznal, da se je zlagal, ali pa po-

vedal še bolj zvito laž, o kateri je Tomaž zatem zopet dolgo razmišljal. In ko je našel pogrešek, je takoj prišel in razkrinkal lažnika. V obče je v njem zbujaJ Judež veliko radovednost, in to je povzročilo nekako prijateljstvo med njima, prijateljstvo krika, smeha in roganja z ene strani — in mirnih, neizprosnihi vprašanj z druge strani. Včasih je Judež čutil v sebi nestrpno odpornost proti svojemu nenavadnemu prijatelju in s svojim bodečim, ostrim pogledom je govoril razdraženo, skoro proseče:

— No, kaj hočeš? Vse sem ti povedal, vse.

— Hočem, da dokažeš, kako je mogoče, da je bil tvoj oče kozel? — vpraša brezbrizno in trdovratno Tomaž in čaka odgovora. Zgodilo se je nekoč po enem takih pogovorov, da je Judež hkratu utihnil in ga začudeno premeril z očesom od nog do glave: opazil je dolgo, ravno postavu, siv obraz, odkrite, prozorno svetle oči, dve tolsti gubi, ki sta se raztegovali od nosa in izginili v trdo, ravno podstriženo brado, in izpregovoril prepričevalno:

— Kako glup si, Tomaž! Kaj vidiš v snu: drevo, skalo, osla?

Tomaž ni nič rekel, in njegovo lice je čudno potemnelo. A po noči, ko je Judež že zapiral od spanca svoje živo in nemirno oko, hkratu vpraša Tomaž s svojega ležišča — spala sta namreč skupaj na strehi:

— Ne govoriš resnice, Judež. Jaz sanjam zelo grde sanje. Kaj meniš: je li človek odgovoren tudi za svoje sanje?

— Kdo drugi vidi sanje, razen njega, ki sanja?

Tomaž tiho vzdihne in se zamisli. A Judež se je prezirljivo nasmehtil, trdno zaprl svoje tatinsko oko in se mirno vdal svojim burnim sanjam, gorostasnim domišljijam, brezumnim prikaznim, ki so razbijale njegovo črepinjo.

Ko so z Jezusom potovali in so se približali potniki kakšni vasi, je Iškarijot povedal o prebivalcih mnogo slabega ter prokoval nesrečo. A skoro vsakokrat se je zgodilo, da so ljudje, o katerih je on tako slabo govoril, radostno sprejeli Kristusa in Njegove prijatelje, posvečali jim vso pažnjo in ljubezen in postali verni — in Judežev denarni mošnjiček je postajal tako težak, da ga je bilo težko nositi. In tedaj so

se smejali njegovi zmoti, a on je pokorno sklenil roke in govoril:

— Seveda, seveda! Judež je mislil, da so hudobni, a bili so dobri: hitro so verovali in dali denar. Skoro gotovo so zopet prevarili Judeža, bednega, lahkovernega Judo iz Karijota!

Ko so bili nekoč že daleč od vasi, kjer so jih gostoljubno sprejeli, se je vnel med Tomažem in Judežem prepir, in da bi ta spor rešila, sta se vrnila. Šele drugi dan sta dohitela Jezusa in učence: Tomaž, potrtn in žalosten, a Judež s takim ponosom, kakor bi pričakoval, da mu začnejo vsi čestitati in se mu zahvaljevati. Ko pride k učeniku, Tomaž odločno izjavi:

— Judež je govoril resnico, Gospod. Bili so to hudobni in glupi ljudje, in na kamen je padlo seme Tvojih besed. —

In je povedal, kaj se je zgodilo v vasi. Takoj po Jezusovem odhodu in učencev je neka ženska pričela kričati, da so ji ukradli mladega, belega kozlička in obdolžila tavine nje, ki so odšli. V začetku so ji ljudje ugovarjali, a ko je ona le trdovratno dokazovala, da ga razun Jezusa ni mogel nihče drug ukrasti, so ji mnogi verjeli ter

se hoteli spustiti za njimi. In četudi so kmalu nato našli kozlička zapletenega v grmovju, so vendar določili, da je Jezus slepar in morda celo tat.

— Taka je torej stvar! — je zavpil Peter in širil nosnice. — Gospod, ali hočeš, da se vrnem k tem tepcem in ...

No Jezus, ki je ves čas molčal, ga ostro pogleda, in Peter umolkne ter se skrije v ozadje za hrbte drugih učencev. In nihče ni več izpregovoril o tem besedice, kakor bi se sploh nič ne bilo zgodilo in kakor bi Judež ne imel prav. Zaman se je silil povsod v ospredje, trudeč se dati svojemu dvojnemu, roparskemu, z zavitim nosom oboroženemu obličju izraz ponižnosti — niso ga več pogledali, a če ga je kdo pogledal, tedaj je bil ta pogled zelo neprijazen in celo nekako preziren.

In s tem dnem se je njegovo razmerje do Jezusa nekako čudno izpremenilo. Tudi prej je bilo tako, da ni Judež govoril nikoli naravnost z Jezusom, in tudi On se ni nikdar obrnil neposredno k njemu, zato pa ga je večkrat pogledal z ljubečimi očmi, smehljal se nekaterim njegovim šalam, in če ga ni videl več časa, je vprašal:

kje pa je Juda? A sedaj ga je gledal tako, kakor bi ga sploh ne videl, četudi ga je Judež iskal z očmi ravnotako kakor prej, če ne še bolj, ko je govoril učencem ali ljudstvu. Sedaj pa se je vsedel s hrbtom proti njemu in govoril Judežu črez glavo, ali pa se je delal, kakor bi ga sploh ne opazil. In naj bi On govoril danes eno, a jutri nekaj popolnoma drugega, četudi ravno isto kar je Judež mislil, zdelo se je vendar, kakor bi bilo vse naperjeno proti Judežu. In vsem navzočim je bil Jezus krasen cvet s plemenitim vonjem libanonske rože, samo za Judeža ne, njemu je veljalo samo ostro trnje, kakor bi Judež ne imel srca, kakor da nima tudi on oči in nosu in kakor bi ne razumel krasote nežnih in mirnih drevesnih lističev.

— Tomaž! Ljubiš li ti rumeno libanonsko rožo z zagorelim licem in očmi kakor srna? — vpraša Judež nekoč svojega prijatelja, na kar ta prostodušno odgovori:

— Rožo? Da, njen duh mi prija. No, nisem še slišal, da bi imela roža zagorelo lice in oči kakor srna.

— Kako? Tudi tega ne veš, da ima mnogoroki kaktus, ki ti je včeraj raztrgal novo obleko, samo en rdeč cvet in samo eno oko?

A tudi tega ni znal Tomaž, četudi se mu je v resnici kaktus včeraj zabodel v obleko in jo razparal na kose. Nič ni znal Tomaž, dasi je o vsem razmišljal in gledal tako odkrito s svojimi prozornimi in jasnimi očmi, skozi katere je bilo videti kakor skozi feničansko steklo, zid in privezanega osla.

Nedavno po teh dogodkih je pokazal nov slučaj, da je Judež zopet pravo povedal. Ko so imeli priti v neko judejsko vas, ki so jo vsi priporočali, je edini Judež svetoval, naj bi šli mimo. In res, Kristusa so sprejeli jako sovražno in po pridigi, v kateri jih je dolžil licemerstva, so se razjezili in hoteli kamenjati Kristusa in njegove učence. Sovražnikov je bilo mnogo in brezdvomno bi se jim bilo posrečilo uresničiti svojo pogubonosno nameru, če bi ne bilo Judeža iz Karijota. V brezumnem strahu za Jezusa, kakor bi že videl kaplje krvi na njegovi beli halji — se Judež besno zažene v tolpo ter preti,

kriči, prosi in laže tako, da med tem časom Jezus in učenci zbežijo. Neznansko hiter, kakor bi tekal po desetih nogah, smešen in strašen v svojem besu in prošnjah, se je divje obračal pred tolpo in jo začaral z neko čudno silo. Vpil je, da Nazarejec sploh ni obseden, ampak da je navaden slepar, tat, požrešen na denar, kakor so vsi njegovi učenci, ne izvzemši Judeža — potresal je denarni mošnjiček, krivil se in prosil pripogibaje se do tal. In polagoma se je jeza tolpe izpremenila v smeh in prezir in vzdignjene roke s kamni, so padle.

— Ti ljudje niso vredni, da umrjejo od poštene roke — so govorili nekateri, med tem, ko so drugi zamišljeno sledili z očmi za oddaljujočim se Judežem.

In zopet je Judež pričakoval čestitaja, pohval in hvaležnosti in vidno izpostavljaj razdrapano obleko in lagal, da so ga topli — a tudi takrat se je prevaril.

Razsrjeni Jezus je hodil z velikimi koraki in molčal, celo Janez in Peter si nista upala se mu približati, in vsi, katerim se je Judež približal v razdrapani obleki, s svojim blaženo-razburjenim, a še

vedno nekoliko prestrašenim obličjem — so ga odganjali od sebe s kratkimi in osornimi vzkliki. Kakor da ni on tisti, ki je rešil vse, kakor da ni on rešil njihovega učitelja, ki ga vsi tako ljubijo!

— Hočeš videti tepce? — pravi Tomažu, ki je šel zamišljeno za ostalimi. — Poglej, kako hodijo trumoma kakor čreda ovac in vzdigajo prah. A ti, umni Tomaž, jo opletaš za njimi, in jaz blagorodni, krasni Judež jo opletam za vsemi kakor umazan suženj, kateri ne sme vštric z gospodom.

— Zakaj se nazivljaš krasnega? se začudi Tomaž.

— Zato, ker sem res lep — odgovori prepričevalno Judež in začne pripovedovati z mnogimi dodatki, kako je ukanil Jezusove sovražnike in se norčeval iz njih in njihovih kamnov.

— Zlagal si se! pravi Tomaž.

— No seveda, zlagal sem se — odgovori mirno, priznavajoč Iškarijot. Dal sem jim, kar so me prašali, in vrnili so mi, kar je bilo potrebno. In kaj je to — laž, moj umni Tomaž. Bi li ne bila Jezusova smrt večja laž?

— Nisi lepo postopal. Zdaj verujem, da je bil tvoj oče hudič. On te je tega naučil, Judež.

Iškarjotovo lice je posinelo in naenkrat se je vzdignilo k Tomažu — kakor bel oblak in zakrilo cesto in Jezusa. Mehko ga Judež ravno tako hitro potegne k sebi, ga silno stisne in mu zašepeče v uho:

— Torej hudič me je navadil? Tako, Tomaž? Torej hudič ljubi Jezusa, torej sta hudiču potrebna Jezus in resnica? Tako Tomaž. A moj oče ni hudič, ampak kozel. Morda potrebuje Jezusa tudi kozel? Ha? A vam vsem ni on potreben, kaj? In resnica, ali te tudi ne potrebujete?

Razjarjeni in nekoliko prestrašeni Tomaž se s težokočo iztrga iz krčevitega Judeževega objema in hitro steče naprej, a kmalu zaustavi korak, trudeč se pojmiti, kar je čul od Judeža.

A Judež jo tih opleta za ostalimi in se počasi oddaljuje. Tam v daljavi so se idočiči zgrnili v pestro trumo in že ni bilo mogoče razločevati, katera iz teh majnih podob je Jezus. Glej, tudi majhni Tomaž se je izpremenil v sivo točko, v tem trenutku so vsi izginili za ovinkom. Ko se

ogleda okrog sebe, zapusti Judež cesto in se spusti v velikanskih skokih v globino skalnate jame. Od hitrega in neenakomernega teka se je obleka v vetru raztegnila, in roke so silile kvišku, kakor bi Judež hotel vzleteti. Na obronku se izpodtakne in kakor siv kamenček zdrsne navzdol, zadevajoč se ob kamenje — hitro skoči po koncu in jezno zagrozi s pestjo gori:

— Tudi ti, prokleta! ...

Hkratu se ustavi, izbere si mesto poleg velikega kamna in počasi sede. Obrne se, kakor bi iskal udobno ležišče, položi roki, dlan pri dlani na siv kamen in nasloni nanje težko glavo. In tako je sedel eno ali dve uri, ne da bi se ganil in varal ptice, negiben in siv kakor sivi kamen. Pred njim in za njim, na vse strani so se dvigale jamske skale, ki so z ostrimi črtami zarisale meje neba in povsod, vsesavši se takorekoč v zemljo, so štrleli ogromni, sivi kamni — kakor bi nekdaj bil tukaj padel kameneni dež in bi njegove težke kaplje v neskončnem razmišljanju zmrzle.

Obrnjeni, presekani črepinji je bila podobna ta divje pusta jama, vsak kamen

v njej je bil kakor zamrzla misel in bilo jih je mnogo; in vsi so razmišljali težko, neskončno, trdovratno.

V tem času je prišel do Judeža na svojih zibajočih se nogah ukanjeni škorpion — Judež ga pogleda, ne da bi vzdignil glavo s kamena, in zopet se njegove oči zagledajo nekam, obe negibni, obe pokriti z nenavadno, motno belino, kakor bi bili obe slepi in grozno gledajoči. Iz zemlje, iz kamnov, iz ruševin se je začela vzdigati mirna močna tmina, ogrnila Judeža in hitro lezla kvišku — k svetlemu, obledelému nebu. Nastopila je noč s svojimi mislimi in sanjami.

V tej noči se Judež ni vrnil na prenočišče, in učenci, katerih misli so bile vsled skrbi za jed in pijačo raztresene, so godrnjali nanj in na njegovo nemarnost.

III.

Nekoč, blizu poldneva so Jezus in njegovi učenci hodili po kameniti in strmi, brezsenčnati cesti, in ker so bili že več kot pet ur na poti, je začel Jezus tožiti na utrujenost. Učenci se ustavijo, in Peter ter njegov prijatelj Janez sta razgrnila po tleh svoje in drugih učencev plašče, pritr-

dila jih zgoraj med dvema visokima kamnoma in na ta način napravila za Jezusa nekak šotor. In On se je vlegel v šotor, počivaje od solčne vročine; a oni so Ga zabavali s svojimi razgovori in šalami. No, videč, da Ga tudi njihovi govori utrujajo in ker so bili sami malo občutni za utrujenost in vročino, so se nekoliko oddaljili in si na različne načine preganjali čas. Eden je na pobočju gore iskal užitne koreninice, in ko jih je našel, prinesel Jezusu; drugi je lezel vedno više in više in zamišljeno iskal mejo modre daljine, in ker je ni našel, se je vzpenjal vedno više na ostrih skalah. Janez je našel med kamenjem lepo višnjevo gaščarico in jo prinesel na nežni dlani smehljaje Jezusu, in gaščarica je gledala s svojimi izbuljenimi in zagonetnimi očmi v Njegovo oko, a potem se je hitro izmuzala s svojim hladnim telescem po Njegovi gorki roki in izginila nekje s svojim nežnim, trepetajočim republikom. Peter pa, ki ni ljubil tihega veselja, in ž njim tudi Filip, sta se kratkočasila s tem, da sta rušila s hriba velike kamne in jih spuščala navzdol, skušajoča presegati drug drugega v moči. Privabljeni vsled

glasnega smeha, so se v kratkem zbrali tudi ostali okoli njiju ter se udeležili igre. S trudom so odtrgali od zemlje velik, obraščen kamen, vzdignili ga z rokami v zrak ter ga spustili po pobočju. Težak, kakor je bil, je zadeval kratko in topo in se za trenutek ustavil; potem je neodločno napravil prvi skok in z vsakim naslednjim dotikljajem z zemljo, ki mu je dajala hitrost in moč, je postajal lažji, besnejši uničujoč vse okoli sebe. Že ni več skakal, ampak letel z odbitimi ostrinami, in zrak je žvižgaje puščal njegovo topo in okroglo telo dalje. Priletel je do roba — s hitrim in poslednjim skokom se je dvignil kvišku — in mirno, globko zamišljen, letel navzdol, na dno nevidnega prepada.

— Pa še enkrat! — zakriči Peter. Njegovi beli zobje so se bliščali sredi črnih brk in brade, mogočne prsi in roke so se pokazale v svoji nagoti, in stari, trdovratni kamni so se topo čudili sili, ki jih je vzdigavala, in drug za drugim so se pokorno spuščali v brezno. Celo slabotni Janez je metal majhne kamenčke — in s tihim nasmehom je gledal Jezus njihovo zabavo.

— Kaj pa ti, Judež? Zakaj se ne udeležiš igre, ne vidiš, kako zabavno je to? — vpraša Tomaž svojega nenavadnega prijatelja, ki je negibno čepel za velikim, sivim kamnom.

— Prsi me bole, sicer pa me ni nihče povabil!

— Ali te moramo vabiti? No, dobro torej, te povabim jaz. Le poglej, kakšne kamne meče Peter.

Judež ga pogleda nekako od strani, in tedaj je Tomaž prvič začuden opazil, da ima Judež dva različna obraza. Pa ni dospel še dobro razumeti, ko Judež izpregovori s svojim navadnim, priliznjenim in hkratu ironičnim glasom:

— Ali je sploh kdo močnejši od Petra? Ko on vpije, mislijo vsi jeruzalemski osli, da je prišel njihov Mesija in začne tuliti. Ali si jih slišal kdaj rjoveti, Tomaž?

In z vljudnim smehljajem sramežljivo zagrne s plaščem gole prsi, porasle s ko-drasto in rdečo dlako, ter stopi v krog igra' lev. Ker so bili vsi tako veseli, so ga sprejeli radostno in z glasnimi dovtipi, in celo Janezu se je zdelo vredno, nasmeh-niti se, ko je Judež navidezno težko sopeč

in vzdigajoč zagrabil ogromen kamen. V naslednjem hipu ga je z lahkoto dvignil in zagnal — in njegovo slepo, odprto oko se je v trenutku ustavilo na Petru, a drugo lokavo in veselo, se je tiho smejalo.

— No, le meči še! — pravi Peter užaljeno. In tedaj sta drug za drugim vzdigala in metala gigantske kamne in čudeč se, so jih gledali učenci. Peter je vrgel velik kamen — Judež še večji. Peter, nevoljen, zbere vse sile in vali odlomek skale, vzdigne ga omahovaje ter ga začne valiti navzdol. Vedno z istim smeškom na ustnicah, išče Judež z očesom še večji odlomek in ko ga najde, zarije z ljubeznijo vanj svoje dolge prste, objame ga in valeč se ves blede skupno z njim, ga zažene v prepad. Ko je vrgel Peter svoj kamen, se je pomaknil nazaj in tako sledil njegovemu padcu; a Judež se je nagnil naprej, pripognil se in iztegoval dolge, tresoče se roke, kakor bi hotel poleteti za njim. Nazadnje sta zagrabila oba, najprej Peter, potem Judež star, siv kamen — a ne prvi, ne drugi, ga nista mogla vzdigniti. Ves rdeč v lica stopi Peter z odločnimi koraki h Kristusu in glasno reče:

— Gospod! nečem, da bi bil Judež močnejši od mene. Pomagaj mi vzdigniti in vreči ta kamen!

Na tihem mu Jezus nekaj odgovori. Peter nevoljno skomizne z rameni, a nič ne odgovori, temveč se vrne, rekoč:

Rekel je: A kdo pomaga Iškarijotu?

Sedaj pogleda Judeža, ki težko sopeč s stisnjenimi zobmi, še vedno objema uporni kamen, in se veselo zasmije:

— Evo vam bolnika! Poglejte, kaj dela naš bolnik, ubogi Judež!

In sam Judež se zasmije, ker ga je Peter tako nepričakovano zasačil na laži, in vsi ostali so se zasmejali — celo Tomaž je iztegnil s smeškom svoje trde, na ustne viseče, sive brke. In tako prijateljsko kramljaje in v veselem smehu so se vsi vzdignili na pot; Peter, popolnoma pomirjen, je zdaj pa zdaj sunil zmagovalca s komolcem v bok in se glasno smejal:

— Evo vam bolnika!

Vsi so hvalili Judeža, priznavali so, da je on zmagovalec, a Jezus — Jezus tudi takrat ni hotel pohvaliti Judeža. Molče je korakal. On dalje ter grizel od-

trgano bilko. In v kratkem času so se nehali učenci smeјati ter se zbrali okoli Jezusa. Tako je zopet tudi to tako končalo, da so vsi oni šli v enem krogu dalje, a Judež zmagovalec — silni Judež, je osamljen krevsal za njimi požiraje prah.

Ustavili so se, in Jezus je položil roko na Petrovo ramo, a z drugo je pokazal v daljavo, kjer se je skozi meglo pojavljal Jeruzalem. In mogočni Petrov hrbet je z ljubeznijo božal to tanko, zagorelo roko.

Prenočili so v Betaniji v Lazarjevi hiši. Ko so se vsi zbrali, da bi se pomenkovali, je menil Judež, da se sedaj spomnijo njegove zmage nad Petrom — in sede bliže. A učenci so bili molčeči in ne navadno zamišljeni. Slike z današnjega potovanja: solnce, kamni, trava in Kristus, ležeč v šotoru, so se mirno podile v glavi ter zapeljevale v sladko zamišljenost, rodeč nejasne, a sladke sanje o nekakšnem večnem gibanju pod solncem. Sladko je počivalo utrujeno telo, premišljalo o nečem bajno krasnem in velikem — in nihče se ni spomnil na Judeža.

Judež gre ven. Potem se vrne. Jezus govori, in molče poslušajo učenci Njegovo

besedo. Negibno kakor kip sedi pri Njegovih nogah Marija in zre z nagnjeno glavo v Njegovo obličje. Janez se pomakne prav blizu in se trudi, da bi se dotaknil učiteljeve obleke, ne da bi Ga pri tem vznemiril. Dotakne se je in se zamakne. Glasno in silno diše Peter in spremlja s svojim dihanjem Jezusove besede. Iškarjot obstane na pragu, njegov pogled gre prezirno mimo zbranih in se ustavi z vsem ognjem na Jezusu. In kakor se uglablja vedno bolj v Jezusovo podobo, tako ugasuje vse po vrsti okoli njega, odene se v molk in temo, in samo Jezus s svojo vzdignjeno roko se sveti. In v tem hipu se zazdi vsem, kakor bi se On sam dvignil v zrak ter se raziblinil v tanko meglico, kakoršna leži nad rženim poljem in katero proseva zahajajoči mesec; Njegova mehka beseda se odzove nekje v daljavi — daleč in nežno. In zamaknen v gibajočo se prikazen, vglobljen v nežno melodijo oddaljenih in čudeznih besed, zbere Judež v svoje železne prste vso svojo dušo in v njenem obsežnem mraku začne molče graditi nekaj ogromnega. Počasi, v globoki tmini vzdiguje nekakšne skale, podobne goram

in z lahkoto polaga drugo na drugo; dviga in polaga; in v temi nekaj raste, se širi brezglasno ter prodira meje. Njegova glava se mu zdi podobna kupoli, in v njenem nepreglednem mraku raste nekaj ogromnega vedno bolj in nekdo molče dela: vzdiga skale, podobne goram, nalaga jih drugo na drugo in zopet dviga ... Nežno se razlegajo nekje oddaljene in čudezne besede. Tako stoji on, velik in temen, da zagradi vrata, Jezus govori in Njegove besede spremlja močno in pretrgano Petrovo dihanje. A hkratu umolkne Jezus — z rezkim, nekončanim glasom, in Peter, kakor bi se prebudil, vzdikne navdušeno:

— Gospod! Tebi so znane besede večnega življenja!

A Jezus molči in Njegov strogi pogled se nekje ustavi. In ko slede Njegovemu pogledu, tedaj zagledajo pri vratih okamenalega Judeža z odprtimi usti in zamaknjenimi očmi. A ker ne razumejo položaja, se zasmеjejo. Matevž pa, ki je poznal sv. pismo, pravi s Salomonovimi besedami:

— Kdor krotko gleda, bo poveličan, a kdor stoji pri vratih, je drugim na poti.

Judež se zdrzne in celo vzkrikne na lahko od strahu, in vse: oči, roke, noge, se takorekoč razbeže na razne strani — kakor pri živali, ki nenadoma zagleda nad seboj človeško oko. Naravnost proti Judežu gre Jezus, in Njegova ustna izpregovore nekaj — in gre mimo Judeža skozi odprta in zdaj prosta vrata.

Že sredi noči stopi vznemirjeni Tomaž k Judeževemu ležišču, počene in vpraša:

— Ti jočeš, Judež.

— Ne. Pojdi, Tomaž!

— Čemu stokaš in škripaš z zobmi? Ali si morda bolan?

Judež umolkne za nekaj časa, in iz njegovih ust se vsujejo druga za drugo težke besede, polne žalosti in srda.

— Zakaj me On ne ljubi? Zakaj ljubi te? Ali nisem lepši, boljši, močnejši od njih? Ali Mu nisem rešil življenja, ko so ti bežali kakor strahopetni psi?

— Nesrečni moj prijatelj, ti nimaš popolnoma prav. Sploh nisi lep, in tvoj jezik je tako neprijeten kakor tvoje lice. Neprenehoma lažeš in obrekuješ, kako hočeš, da bi te Jezus ljubil?

A, kakor bi ga sploh ne slišal, nadaljuje Judež, močno se tresoč v temi:

— Zakaj ni On z Judežem, ki ga ljubi, ampak s temi, ki Ga ne ljubijo? Janez Mu je prinesel gaščarico —jaz bi mu prinesel strupeno kačo. Peter je metal kamne, jaz bi obrnil zanj goro! Kaj pa je kača? Ako ji izdereš zob, jo lahko nosiš kot lepotiche okoli vratu. Kaj je gora, ki jo izdereš lahko z rokami in poteptaš z nogami? Jaz bi Mu dal Judeža, smelega, krasnega Judeža! A sedaj mora On poginiti, in z Njim pogine tudi Judež.

— Nekaj čudnega govoriš, Judež!

— Suho drevo, ki ga treba posekati s sekiro — evo, to sem jaz, tako je rekel o meni On. Čemu me ne poseče? Ne upa si, Tomaž. Poznam Ga: boji se Judeža. Skriva se pred drznim, silnim, prekrasnim Judežem! On ljubi tepce, izdajalce, lažnike, Tomaž! Si li čul?

Tomaž se jako začudi in hoče ugovarjati, a tedaj pomisli, da se Judež samo prereka in zmaja v temi le z glavo. A Judež toži vedno bolj, stoče, škripa z zobmi in sliši vse, kako nemirno se giblje pod pogrinalom vse njegovo veliko telo.

— Kaj tako boli Judeža? Kdo je priložil ognja k njegovemu telesu? Svojega sina je pustil psom! Svojo hčerko je dal razbojnikom v zasmeh, svojo nevesto pa je pahnil v nečistost. Ali nima Judež nežnega srca? Pojdi Tomaž, glupi Tomaž, pojdi! Naj ostane sam, silni, drzni, krasni Judež!

IV.

Judež je utajil nekaj srebrnikov, in temu so prišli na sled po Tomaževem zasluženju, ki je slučajno videl, koliko denarja so ljudje darovali. Bilo je verjetno, da Judež ni kradel prvič in vsi so bili ogorčeni. Razsrjeni Peter zgrabi Judeža za vrat, ga tira pred Jezusa, a prestrašeni, posmehli Judež se ne brani.

— Učenik, poglej ga burkeža, poglej tatu! Ti si mu verjel, a on krade naš denar. Tat, ničvrednež! Učenik, če dovoliš, jaz sam...

No, Jezus molči. Pazljivo pogleda Peter Jezusa, hkratu zardi in odpusti roko, ki je tiščala vrat. Osramočen si popravi Judež ovratnik, pogleda po strani

Petra in njegova zunanost privzame podobno ponižanega in skesanega zločinca.

— Tako torej, tako! — pravi jezo Peter in močno zaloputne za seboj vrata. In vsi so bili nevoljni in so izjavili, da ne ostanejo za nič na svetu več z Judežem. A Janez hitro nekaj premisli in se zmuzne skozi duri, za katerimi je slišal tihi in ljubeči Jezusov glas. In ko se vrne čez nekaj časa, je bil njegov obraz bled in njegove oči rdeče, kakor bi bile pred kratkim orošene s solzami.

— Učenik je rekel... da more vzeti Judež denarja, kolikor mu drago.

Peter se jezo zasmije. Hitro in očitajoče ga pogleda Janez, hkratu ves zgori in z glasom, v katerem so bile solze in gnjev, navdušenje in solze, krepko vzklikne:

— In nihče ne sme šteti, koliko denarja prejme Judež. On je naš brat, ves denar je njegov, kakor tudi naš, in če mnogo potrebuje, naj vzame mnogo, ne da bi to komu povedal, ali se o tem s kom posvetoval. Judež je naš brat, in vi ste ga globoko užalili — tako je rekel učenik... Lahko nas je sram, bratci!

Na vratih je stal blede Judež ter se lokavo smejal. S prožnimi kretnjami se mu približa Janez in ga trikrat poljubi.

Drug drugega spogledaje, se vrste v zadregi za njim k Judežu: Jakob, Filip in drugi — in po vsakem poljubu si Judež obriše usta glasno cmokaje, kakor bi mu ta zvok delal posebno veselje. Zadnji je bil Peter.

— Mi vsi smo glupi, vsi smo slepi, Judež. Samo On vidi, samo On je moder. Ali te smem poljubiti?

— Čemu ne? Poljubi! — pritrdi Judež.

Peter ga krepko poljubi in mu glasno zakriči v uho.

— Skoraj bi te bil zadavil! Oni niso taki, le jaz zgrabim takoj za grlo. Ali te je bolelo?

— Nekoliko že.

— Grem k Njemu in Mu vse povem. Saj sem se tudi Nanj razsrdil — pravi skesano Peter in se trudi odpreti vrata tiho in brez šuma.

— Kaj pa ti, Tomaž? — vpraša ostro Janez, ki je strogo pazil na kretnje in besede svojih tovarišev.

— Jaz nisem še na jasnem. Moram še premisliti.

Dolgo je razmišljal Tomaž, skoro ves dan. Učenci so se razšli po svojih opravkih in nekje za steno je Peter že glasno in veselo kričal, a on je še vedno razmišljal. Gotovo bi se bil odločil hitreje, a motil ga je Judež, ki mu je ves čas sledil z zaničljivim pogledom ter sem pa tja resno vprašal:

— No torej Tomaž? Kako pa ti?

Nato stisne Judež svoj mošnjiček in kakor bi ne videl Tomaža, glasno zazvenkeče z denarjem ter ga prične šteti.

— Edenindvajset, dvaindvajset, triindvajset ... Poglej Tomaž, zopet ponarejen denar. Ah, kakšni sleparji so vsi ljudje, celo ponarejene novce darujejo ... Štiriindvajset ... A nato zopet porečejo, da jih je Judež ukral ... Petindvajset, šestindvajset ...

Tomaž stopi odločno k njemu — bilo je že proti večeru in pravi:

— On ima prav, Judež. Pusti, da te poljubim.

— Kaj praviš? Devetindvajset, trideset. Ne pomaga. Jaz bom še kradel. Enaintrideset ...

— Saj ni mogoče krasti, če ni ne mojega, ne tvojega. Ti vzameš samo, kolikor potrebuješ, bratec.

— In toliko časa si rabil, da moreš ponoviti Njegove besede? Tebi se ne zdi škoda časa, modri Tomaž!

— Zdi se mi, da se norčuješ iz mene, bratec!

— Le pomisli, ali lepo postopaš, krepstni Tomaž, ako ponavljaš Njegove besede. Saj so to Nj e g o v e besede, ne tvoje. On me je poljubil, vi ste moja ustna samo oskrunili. Še sedaj čutim, kako lezejo po meni vaše vlažne ustnice. Kako ostudno je to, dobri Tomaž. Osemintrideset, devetintrideset, štirideset. Štirideset srebrnikov. Ali se hočeš prepričati, Tomaž?

— Saj on je naš učitelj, čemu bi ne ponavljali Njegovih besed.

— Ali je Judežu sedaj vrat odpadel? Je li zdaj gol in ga ni kam prijeti? Evo, učenik gre iz hiše in Judež ukrade zopet slučajno tri srebrnike, in prepričan sem, zgrabite ga zopet prav za ta vrat.

— Sedaj znamo, Judež. Razumeli smo.

— Ali niso vsi učenci slabega spo-

mina? Ali niso vsi učenci varali dosedaj svoje učitelje? Evo, učitelj zapreti s šibo, in vsi učenci zakriče: znamo, učenik. A učitelj gre spat, in učenci govore: Ali nas je to učil učenik — in tako dalje. Danes zjutraj si mi pravil tat, danes zvečer me imenuješ brata. A kako mi porečeš — jutri?

Judež se zasmije, lahko vzdigne z roko težki mošnjiček in nadaljuje:

— Kadar piha močan veter, vzdiga smeti. In glupi ljudje gledajo na smeti in pravijo: glejte, kako piha veter. A to je samo smet, moj dobri Tomaž, oslovski odpadki, poteptani z nogo. Odpadki zade-nejo ob steno in tiho ležejo ob njeno vzno-žje, a veter leti dalje, veter leti dalje, moj dobri Tomaž!

Judež pokaže z roko črez zid in se z nova zasmije.

— Drago mi je, da si tako vesel, — pravi Tomaž — le žal mi je, da je v tvo-jem veselju toliko zla.

— Kako ne bi bil vesel človek, ki so ga ravnokar poljubljali in je tako kori-sten. Če bi jaz ne bil vkradel treh sre-brnikov, ali bi vedel Janez, kaj je to nav-

dušenje? Ali ni prijetno, biti žrebelj, na kateri je obesil Janez svojo osivelo čednost, a Tomaž svoj um, ki so ga razjedli molji, da bi se posušil na vetru?

— Menim, da je bolje zamé, ako grem!

— Saj se šalim! Se le šalim, moj dobri Tomaž — hotel sem le izvedeti, če resnično želiš poljubiti starega, odurnega Judo, tatu, ki je ukradel tri srebrnike in jih dal vlačugi.

— Vlačugi? — se začudi Tomaž. — Si li povedal to učitelju?

— Že zopet dvomiš, Tomaž! Da vlačugi. Ako bi ti vedel, Tomaž, kako nesrečna je bila ta ženska! Že dva dni ni nič jedla...

— Ali veš to gotovo? — vpraša zmeden Tomaž.

— Seveda, saj sem bil jaz sam dva dni z njo in sem videl, da nič ne je in pije samo črno vino. Omagovala je od onemoglosti, in jaz sem padal z njo...

Tomaž hitro vstane in ko se oddalji nekoliko korakov, sikne Judežu:

— Ne. Peter bi razgnal s svojim smehom vse angelje — saj veš, kako on

vpije? Seveda, da se bo prepiral s teboj in se bo trudil, da pride prvi na ono mesto, ker vedno trdi, da ljubi Jezusa — no on je že star, a ti si mlad, njegove noge so težke, a ti tečeš hitro in dospeš tja s Kristusom prvi. Ali ni tako?

— Da, jaz ne zapustim Jezusa — pri-trdi Janez.

V istem dnevu, z istim vprašanjem se je obrnil k Judežu Simon Peter. Ker se je pa radi svojega močnega glasu bal, da ga ne bi slišali drugi, odvleče Judeža k naj-oddaljenejšemu oglu za hišo.

— Torej kako misliš? — ga vpraša razburjeno. — Ti si moder, sam učenik te je pohvalil, gotovo mi poveš resnico.

— Razume se, da ti — odgovori brez omahovanja Iškarijot, in Peter vzklikne ogorčeno:

— Saj sem mu pravil!

— Seveda, tudi tam se bo trudil, da ti vzame prvo mesto.

— Seveda.

— Sicer, kaj pa ti more, če boš ti že pred njim tam? Saj pojdeš menda ti prvi z Jezusom tja. Pač ga ne zapustiš? Ali ti ni rekel On sam: Peter skala?

Peter položi roko na Judeževe rame in pravi goreče:

— Judež, pravim ti, ni ga modrejšega med nami. Samo, zakaj si tako zbadljiv in zloben! Učenik ne ljubi tega. Če bi ne bilo tega, bi postal tudi ti učenikov ljubljeneč, nič manjši od Janeza. Le to ti rečem — Peter vzdigne grozeče roko — tudi tebi ne pustim svojega mesta poleg Jezusa, ne tukaj, ne tam! Ali si čul?

Tako se je Judež trudil, da bi bil vsem prijeten, a mislil je pri tem svoje. Ostal je skromen, zdržen in neopazen, in vsakemu je vedel povedati kaj takšnega, kar mu je posebno ugajalo. Tako pravi nekoč Tomažu:

— Tepec verjame vsaki besedi, umen človek pa išče svoja pota.

Matevžu pa, ki je imel to slabost, da je nekoliko preveč jedel in pil in ki se je sramoval tega, je rekel z besedami modrega Salomona, ki ga je Matevž čital:

— Pravični je samo do sitosti, le nezmeren trpi glad.

A tudi zaslužna priznanja, ki so bila vsled redkosti zelo cenjena, je malokdaj govoril; večinoma je molčal, pazljivo po-

slušal vse, kar se je govorilo, in razmišljaj o nečem. Ko je Judež razmišljaj, je bil oduren, smešen in obenem je zbujal strah. Dokler se je gibalo njegovo živo in lokavo oko, se je zdel Judež prostodušen in dober, če sta se pa obe očesi ustavili in se je koža na njegovem vzbočenem čelu zgrbančila v čudne gube in krpe, pojavila se je težka uganka o nekih posebnih mislih, ki so se podile pod to črepinjo. Popolnoma nenavadne, popolnoma brez jezika so obkroževale s skrivnostnim molčanjem razmišljajočega Iškarijota in hotelo se ti je, da bi vendarle že enkrat začel govoriti, gibati se, čeprav tudi lagati. Saj celo laž, izrečena s človeškim jezikom, bi bila resnica in luč v primeri s tem brezupno gluhim in neodzivnim molčanjem.

— Že zopet si se zamislil Judež — zakriči Peter s svojim jasnim glasom in razžene v hipu gluho molčanje Judeževih misli, zapodivši jih nekam v temni kot.

— O čem razmišljaš?

— O mnogem — pravi z mirnim smehom Iškarijot. In ker je najbrže zapazil, kako neprijetno vpliva njegovo molčanje

na druge, se je večkrat oddaljil od učen-
cev in mnogo časa je prebil v samotnem
kraju, ali pa se je spravil na ploščato stre-
ho in tam tiho sedel. Že nekolikokrat se je
ustrašil Tomaž, ko je naletel nepričakova-
no v temi na temno podobo, iz katere so
se hkratu pojavile Judeževe roke in noge,
in odkoder je zaslišal zasmehljivi Judežev
glas. Le enkrat je Judež zelo nenavadno
rezko in čudno spomnil svoje tovariše na
prejšnjega Judeža. Zgodilo se je to, ko so
se zopet prepirali o prvenstvu v nebeš-
kem kraljestvu. V učenikovi navzočnosti
sta se prepirala Peter in Janez in strastno
odrekala drug drugemu pravice do mesta
poleg Jezusa; naštevata sta svoje zaslu-
ge, merila svojo ljubezen do Jezusa, vpila
razdraženo in se celo nestrpno zmerjala
— Peter razsajajoč in ves zaripel od jeze;
Janez bled in tih s tresočimi se rokami
in zbadljivimi besedami. Njun prepir je
prestopil že meje dostojnosti, in učiteljevo
obličje se je začelo mračiti, kar pogleda
Peter slučajno Judeža in se samozado-
voljno zakrohoče; tudi Janez pogleda Ju-
deža in se tudi nasmeje — vsak iz med
njiju se je spomnil, kaj je govoril modri

Iškarijot. In veseleč se bližnjega triumfa, sta molče in soglasno pozvala Judeža za razsodnika, in Peter zakriči:

— No torej, modri Judež! Povej nama, kdo bo prvi poleg Jezusa — on ali jaz?

A Judež molči, težko sope in izprašuje nekaj z očmi mirno globoke Jezusove oči.

— Da — pritrdi oholo Janez — le povej mu, kdo bo prvi poleg Jezusa.

Še vedno motreč Kristusa, se Judež počasi dvigne in odgovori tiho in s povdarkom:

— Jaz!

Jezus počasi povesi pogled, tiho se potrka Iškarijot s koščnim prstom na prsi ter ponovi svečano in strogo:

— Jaz! Jaz bom poleg Jezusa!

In gre. Osupli vsled nenavadne drznosti, molče učenci, le Peter, ki se je spomnil v tem hipu nečesa, zašepeče nepričakovano Tomažu s tihim glasom:

— Sedaj veš, o čem razmišlja! ... Si li čul?

V.

Ravno v tem času je napravil Judež prvi odločilni korak k izdajstvu: posetil je na skrivnem velikega duhovna Ano. Sprejeli so ga zelo neprijazno, a to ga ni motilo, temveč je zahteval daljši pogovor na štiri oči. In ko je stal sam s suhim in neprijaznim starcem, ki ga je prezirno motril izpod visečih, težkih vek, je začel pripovedovati, da je on, Judež, dobromisleč človek, in da je vstopil med apostole k Jezusu Nazarejcu edino s tem namenom, da bi odkril sleparja in Ga predal roki pravice.

— A kdo je On, ta Nazarejec? —
vpraša brezbrizno Ana ter se pretvarja, kot bi prvič slišal Jezusovo ime.

Judež se je tudi delal, kakor bi verjel čudni nevednosti velikega duhovna in je podrobno pripovedoval o Jezusovih pridigah in čudežih, o Njegovem sovraštvu do farizejev in tempelja, o vednem kršenju zakona in slednjič o Njegovi želji iztrgati oblast iz rok pismarjev in ustvariti svoje lastno kraljestvo. In tako spretno je mešal

resnico z lažjo, da ga je Ana gledal pozorneje in leno izpregovoril:

— Ne manjka v Judeji sleparjev in norcev.

— Ne, on je nevaren človek — odgovori živo Judež: On krši zakon. Bolje je, da pogine en človek, kakor pa ves narod.

Ana pokima odobravajoče z glavo.

— Pravijo, da ima mnogo učencev?

— Da, mnogo.

— Razume se, da Ga zelo ljubijo.

— Da, pravijo, da Ga ljubijo. Zelo ga ljubijo, bolj ko sebe.

— A če Ga hočemo ujeti, ali se ne bodo protivili, ali ne sovražijo vstaje?

Judež se zateglo in zlobno nasmeje:

— Oni? To so strahopetni psi, ki zbeže, če se le človek skloni, da bi pobral kamen. Oni!

— Kaj so tako hudobni? — vpraša hladno Ana.

— Saj ne beže hudobni pred dobrimi; ampak dobri od hudobnih. Ha! Ker so dobri, zaraditega zbeže. Ker so dobri, se poskrijejo. Ker so dobri, se prikažejo le tedaj, ko bo treba položiti Jezusa v grob. Sami Ga položijo, a ti le kaznuj!

— Kako to, ali Ga ne ljubijo? Saj si sam ti to rekel!

— Svojega učitelja oni vedno ljubijo, a bolj mrtvega, kakor živega. Dokler je učitelj živ, jih vpraša lahko po nalogah, in tedaj se jim godi slabo. Ako pa učitelj umrje, postanejo sami učitelji, a slabo se bo godilo drugim! Ha!

Presunljivo pogleda Ana izdajalca in njegove ustnice so se skrivile — tako se je Ana smejal:

— Razžalili so te, to vidim.

— Ali je mogoče skriti kaj tvojim globokim očem, modri Ana? Prodrli si v globino Judeževe duše. Da. Razžalili so ubogega Judeža. Rekli so mu, da jim je ukradel tri srebrnike, kakor bi Judež ne bil najpoštenjši človek v Izraelu!

In še dolgo sta govorila o Jezusu, o Njegovih učencih, o Njegovem nevarnem uplivu na izraelski narod — a določnega odgovora ni dal še sedaj oprezni in prebrisani Ana. Že davno je zasledoval na tistem Jezusa in na tajnih posvetovanjih s sorodniki in svojimi prijatelji, z glavarji in saduceji, je že davno odločil usodo pre-roka iz Galileje. Toda Judežu, o katerem

je že prej slišal, da je hudoben in lažnjiv človek, ni verjel, ni verjel njegovemu lahkomišelnemu upanju v strahopetnost učencev in ljudstva. V svojo moč je Ana verjel, toda bal se je prelivanja krvi, bal se je groznje vstaje, za katero je bilo nepokorno in razdražljivo jeruzalemsko ljudstvo kaj vneto, bal se je naposled brezobzirnega vmešavanja rimske oblasti. Po boju oživljeno krivoverstvo, oplojeno z rdečo ljudsko krvjo — ki oživlja vse, kamor pade — se še močnejše razširi in zaduši v svojem vrtincu Ano, njegovo moč in vse njegove prijatelje. In ko je Judež drugič potrkal na njegova vrata, je Ani upadel pogum in ni ga pustil pred se. Toda tudi tretjič in četrtič je prišel Judež k njemu, vztrajen kakor veter, ki se dan in noč zaganja v zaprte duri ter piha skozi njene špranje.

— Zdi se mi, da se nečesa boji modri Ana, pravi Judež, ko so ga naposled pustili k velikemu duhovnu.

— Dovolj sem močan, da se ničesar ne bojim, odgovori ošabno Ana, a Iškarijot se ponižno prikloni ter si mane roke. — Kaj hočeš?

— Hočem Vam izdati Nazarejca.

— Kaj bi ž njim? Judež se prikloni, ponižno uprši svoj pogled v velikega duhovna.

— Poberi se!

— Tedaj moram priti še enkrat. Kaj ne, spoštovani Ana.

— Ne bodo te pustili k meni. Le pojdi!

A še drugič, še tretjič je potrkal Judež Iškarijot, in pustili so ga k staremu Ani. Neprijazen in osoren, zamišljen molče gleda izdajalca in zdelo se mu je, kakor da bi prešteval lase na njegovi mozolasti glavi. A molčal je tudi Judež, kakor bi tudi on štel kocine na redki, sivi bradi velikega duhovna.

— No, si že spet tu — se ošabno zadere in mu skoraj pljune na glavo razdraženi Ana.

— Izdati vam hočem Nazarejca.

Oba umolkmeta ter pazno ogledujeta drug drugega. No Iškarijot je gledal mirno, a Ano se je že polaščala jeza, neprijazna in hladna kakor jutranja slana v zimi.

— Koliko pa hočeš za svojega Jezusa?

— Koliko pa daste?

Z vidno naslado pravi Ana:

— Vsi skupaj ste samo drhal nič-vrednežev. Trideset srebrnikov, to je vse, kar damo.

In tiho se vzradosti, ko vidi, kako se Judež ves strese, zgane, poskoči, gibek in hiter, kakor bi ne imel samo dveh nog, ampak namanj deset.

— Za Jezusa? Trideset srebrnikov? — zavpije z glasom besnega strmenja, ki je vzradostilo Ano. — Za Jezusa Nazarejca! In vi hočete kupiti Jezusa za trideset srebrnikov? In mislite, da vam prodam Jezusa za trideset srebrnikov?

Naglo se obrne Juda v steno ter se zagrohoče v njeno belo, ploščato lice z vzdignjenimi, dolgimi rokami.

— Slišiš? Trideset srebrnikov! Za Jezusa!

Z isto pritajeno radostjo pravi ravnodušno Ana:

— Ako nočeš, poberi se! Že najdemo človeka, ki ga proda še ceneje.

Kakor kramarji, ki na umazanem trgu prevračajo iz rok v roke stare obleke in cunje, kričé, se zaklinjajo, se roté ter se

prepirajo, sta pričela strastno in besno barantati, z nekim čudnim navdušenjem je tekal, se vrtel in kričal Judež ter prešteval na prste čednosti Onega, ki ga je prodajal.

— A to, da je On dober in ozdravlja bolnike, po vašem nič ne velja? Kaj? No, le govorite kot pošten človek!

— Ako ti... je skušal govoriti zardeli Ana, katerega hladna jeza se je naglo segrevala ob zadirljivih Judeževih besedah — a ta ga je nesramno prekinil.

— A to, da je On zal in mlad kakor saronski narcis, kakor dolinska lilija? Kaj to nič ne velja? Vi mogoče porečete, da je star in da ni za nobeno rabo, da vam Judež prodaja starega petelina, a?

— Ako ti... je skušal kričati Ana, toda njegov starčevski glas je odnesla obupna in burna Judeževa beseda, kakor odnese veter puh.

— Trideset srebrnikov! Saj ne pride niti en obol na kapljo krvi! Niti polovico obola za solzo! Niti četrтина obola za vzdih! A vskliki! A krči! In za to, da bi Njegovo srce nehalo biti! A za to, da bi se zaprle Njegove oči? To naj bo zastonj?

— vpije Iškarijot ter naskakuje velikega duhovna, ki je bil popolnoma obkrožen od brezumnega dviganja Judeževih rok, njegovih prstov, lovečih se besed.

— Za vse! Za vse! — sikne Ana.

— A vi sami, koliko zaslužite pri tem, ha? Oropati hočete Judeža, njegovim otrokom hočete ukrasti košček kruha! Ne morem! Na trg pojdem in razkričim, Ana je oropal ubogega Judeža! Pomagajte!

Popolnoma omamljeni in utrujeni Ana zaropoče besno z mehкими sandali po podu in zamahne z rokami:

— Ven!... Ven!...

A hkratu se Judež mirno sklone in pokorno razkreči roke.

— No, če je tako... Čemu se srdiš na ubogega Judeža, ki želi dobro svojim otrokom. Tudi ti imaš otroke, zale, mlade dečke...

— D drugega poprašamo... D drugega... Ven!

— Saj nisem rekel, da ne morem odnehati pri ceni, kaj sem rekel, da ne verjamem, da pride lahko drugi, ki vam proda Jezusa za petnajst obolov? Za dva obola? Za eden?

Vedno niže se je klanjal, zvijal se in se prilizoval Judež in pokorno soglašal s predloženo vsoto. Z drgetajočo, suho roko mu da zaripli Ana denar. Molče, proč obrnjen, z gibajočimi ustnicami čaka, dokler ni poskusil Judež z zobmi srebrne novce.

— Zdaj kroži toliko ponarejenega denarja — pojasni mirno Judež.

— To so denarji, ki so jih darovali dobromisleči ljudje za tempelj — pravi Ana, se pri tem ogleda ter še hitreje izpostavi Judeževim očem svoj rdeči, goli zatilnik.

— Ali znajo ločiti dobromisleči ljudje ponarejeno od pravega? To znajo samo goljufi!

Prejetih novcev ni nesel Judež domov, ampak jih je skril pod neki kamen zunaj mesta. In vračal se je tiho s težkimi, počasnimi koraki kakor ranjena žival, ki se po hudi in smrtni bitki, počasi plazi v svoj temni brlog. A Judež ni imel svojega brloga, ampak hišo, in v tej hiši je zagledal Jezusa. Utrujen, oslavljen, izmučen vsled neprestane borbe s Farizeji,

s celim zborom belih, bleščečih, učenih čel, ki so ga obkolili vsak dan v templju, je sedel pri zidu in pritiskal svoje lice k hrapavi steni in navidežno trdno spal. Skozi odprto okno je silil mirni mestni šum, a za steno je ropotal Peter, ki je zbijal iz desk novo mizo ter pri tem tiho pel galilejsko pesmico, — no On ni nič čul in spal mirno in trdno. In to je Oni, katerega so kupili za trideset srebrnikov. Neslišno se priplazi Judež z nežno previdnostjo matere, ki se boji zbuditi svoje bolno dete, s strmenjem zveri, ki se je priplazila iz brloga in katero je v hipu začaral beli cvet — tiho se dotakne Njegovih mehkih las in hitro odmakne roko. Še enkrat se dotakne in se odplazi neslišno.

— Moj Bog! — vzdihne. — Moj Bog!

In ko pride na skrit kraj, se tam krčevito zjoče, zvija se, praska z nohti svoje prste in si grize roke. Ljubkoval je v duhu Jezusove lase, šepetal je na tihem nekaj nežnega in smešnega ter škripal z zobmi. Potem prestane hkratu jokati in škripati zobmi, lice obrne v stran, po-

doben človeku, ki prisluškuje. In tako je dolgo ostal, turoben, odločen in tuj vsemu kakor sodba.

*
*
*

...S tiho ljubeznijo, nežno pozornostjo, z udanostjo je obkroževal Judež nesrečnega Jezusa v teh poslednjih dneh Njegovega kratkega življenja. Sramežljiv in plah kakor devica v svoji prvi ljubezni, do skrajnosti občutljiv in opozovalen kakor ona, je uganil najmanjše neizgovorjene Jezusove želje, prodiral v skrito globino Njegovega čutenja, hipnih pojavov žalosti, težkih trenotkov utrujenosti. In kamor je stopila Jezusova noga, je stopila na mehko, in kamor so se obrnile Njegove oči, so našle nekaj prijetnega. Poprej ni mogel trpeti Judež Marije Magdalene in drugih žensk, ki so bile z Jezusom. Zbijal je robate šale na njih račun in jim prizadeval majhne neprijetnosti — sedaj pa je postal njihov prijatelj, zabaven in nerazdružen zaveznik. Z globokim zanimanjem se je pogovarjal z njimi o neznatnih, milih Jezusovih navadah in z dolgo trdovratnostjo izpraševal o enem in istem, tajinstveno

jemal denar v roke, v dlan — in one so prinesle ambro, dišečo, drago miro, ki jo je Jezus tako ljubil, ter mazilile Njegove noge. Sam je kupoval in obupno barantal za drago vino za Jezusa ter se silno jezil, ko ga je izpil skoro vedno vsega Peter z ravnodušnostjo človeka, ki uvaža samo množino; v kamenitem Jeruzalemu, ki je bil skoro popolnoma brez drevja, cvetlic in zelenja je dobil bogve odkod mlade spomladne cvetice, zeleno travico ter jih podaril po teh ženskah Jezusu. Sam je prinašal na rokah — prvič v svojem življenju — majhne otroke, ki jih je pobral na kakšnem dvorišču ali na ulici ter jih prisiljeno poljuboval, da niso jokali. In večkrat se je zgodilo, da je splezalo zamišljenemu Jezusu na kolena nekaj malega, zagorelega, s kodrastimi lasmi in umazanim noskom ter zahtevalo ljubkovanja. Dokler sta se Jezus in otrok veselila drug drugega, se je izprehajal Judež jezo na strani kakor neprijazni ječar, ki je sam pustil spomladi k zaprtemu metulja in zdaj mrmra in toži o neredu. Zvečer, ko se je s temo na oknih pojavil tudi nemir, je Judež obrnil spretno pogovor na

Galilejo, ki je bila njemu sicer tuja, a Jezusu Galilejcu jako mila s svojimi tihimi vodami in zelenimi bregovi. Napeljavaj je pogovor na to toliko časa, dokler ni razvnel lenega Petra in zbudil v njem ugasle spomine. V živih podobah je začel slikati Peter Galilejo, kjer je bilo vse tako glasno, krasno in polno življenja. Toliko časa je govoril, dokler se ni pojavilo pred očmi vseh milo galilejsko življenje. S hlastnim zanimanjem je poslušal Jezus z odprtimi usti, kakor otrok njegovo pretrgano, zvonko besedo, in Njegove oči so se že vnaprej smejale. Včasih se je tako zasmejal njegovim dovtipom, da je moral Peter pretrgati nekaj časa pripovedovanje. A še lepše kakor Peter, jě pripovedoval Janez; v njegovem govoru ni bilo nič smešnega in nepričakovanega, a vse je bilo tako lepo zamišljeno, nenavadno in krasno, da so se prikazale solze na Jezusovih očeh in je On večkrat na tihem zdihnil, a Judež je tiho dregal Marijo Magdaleno v bok in ji navdušeno zašepetal:

— Kako pripoveduje! Poslušajš?

— Seveda poslušam.

— Ni res, poslušaj bolje! Ve ženske ne znate nikoli dobro poslušati.

Nato se vsi tiho razidejo spat, a Jezus nežno in hvaležno poljubi Janeza in ljubeznivo potiplje po rami visokega Petra.

Brez zavisti, z visokim zaničevanjem, gleda Judež to ljubkovanje. Kaj so vse te pripovedi, ti poljubi in vzdihji v primeri s tem, kar zna on, Juda iz Karijota, rdečelas, nesramni Judejec, rojen sredi kamnov!

VI.

Z eno roko je Judež izdajal Kristusa, z drugo roko pa je skrbno skušal uničiti svoje lastne načrte. Ni odsvetoval Jezusu poslednje, nevarne poti v Jeruzalem, kakor so mu odsvetovale to ženske; v tem oziru je bil celo na strani Jezusovih sorodnikov in Njegovih učencev, ki so smatrali zmago nad Jeruzalemom kot neobhodno potrebno za popolen triumf stvari. A opozarjal je trdovratno in vsiljivo na nevarnosti in slikal je v živih barvah grozno sovraštvo farizejev do Je-

zusa, njihov zločinski namen, umoriti javno ali tajno preroka iz Galileje. Vsak dan in vsak čas je govoril o tem, in ni bilo enega med vernimi, pred katerim ne bi bil že vzdignil grozeči prst ter govoril svarilno in strogo:

— Moramo čuvati Jezusa! Moramo čuvati Jezusa!

— No, bodisi brezmejna vera učencev v čarobno moč njihovega učitelja, bodisi samozavest resnice, bodisi zaslepljenost, smejali so se strašilnim Judeževim besedam, in vedni nasveti so izzvali celo mrmranje. Ko je Judež privlekel od nekje dva meča, je ugajalo to samo Petru, in le Peter je pohvalil meča in Judeža; ostali so rekli nevoljno:

— Saj nismo vojščaki, da bi si opasali meče. Kaj ni Jezus prerok in naš vojskovodja?

— A če bi ga hoteli umoriti?

— Si ne bodo upali, ko bodo videli, da je z njim ves narod.

— A če si bodo le upali? Kaj potem? Janez odgovori prezirno:

— Skoro bi mislil, da samo ti, Judež, ljubiš učitelja.

Ugloбивši se hlaŝtno v te besede, ne da bi se užalil, začne Judeŝ skrbno in goreče izpraševati še z večjo vsiljivostjo:

— A vi Ga ljubite, da?

In ni bilo nobenega izmed vernih, ki so prihajali k Jezusu, da bi ga Judeŝ večkrat ne vpraŝal:

— A ti Ga ljubiŝ? Ga ljubiŝ silno?

In vsi so odgovorili, da Ga ljubijo.

Večkrat se je pogovarjal s Tomaŝem ter dvigal grozeče suhi in proŝni prst z dolgim in umazanim nohtom, tajinstveno govoreč:

— Verjemi mi, Tomaŝ, bliŝajo se straŝni časi. Ste li pripravljeni nanje? Zakaj nisi vzel meča, ki sem ga prinesel?

Tomaŝ odgovori premišljeno:

— Smo ljudje, ki ne znamo sukati oroŝja. In če se postavimo v boj zoper rimske vojščake, tedaj nas vse pobijejo. Ne gledé na to, si pa ti prinesel samo dva meča. Kaj moremo napraviti z dvema mečema?

— Dobimo jih lahko še več. Ukrade-mo jih lahko vojščakom — pravi nestrpno Judeŝ, in celo resni Tomaŝ se nasmehne izza povešenih brk:

— Ah Judež, Judež, kje si vzel ta dva? Podobna sta mečem rimskih vojščakov.

— Ukral sem ju; vzel bi jih še več, a nekdo je tam zavpil, in jaz sem zbežal.

Tomaž se zamisli in pravi otožno:

— Zopet si napravil zlo, Judež. Čemu kradeš?

— Saj ni nič tujega!

— Že prav, a jutri bodo vprašali vojščaka: kje sta vajina meča? In ker ju ne najdejo, ju bodo kaznovali, ne da bi kaj zakrivila.

In še pozneje, že po Jezusovi smrti, so se spominjali učenci teh Judeževih razgovorov ter so prišli do prepričanja, da je hotel on pogubiti tudi nje skupaj z učiteljem, ker jih je pozival na tako neenak in nesmiseln boj. In vnovič so prekleli obsovaženo ime Jude Iškarijota-izdajalca.

Razsrjeni Judež je šel po vsakem takem razgovoru k ženskam in se zjokal pred njimi. Rade so ga poslušale ženske. Bilo je nekaj ženskega in nežnega v njegovi ljubezni do Jezusa, in to ga je zbliževalo z njimi. Postal je v njihovih očeh preprost, umljiv in celo lep, četudi se je

v njegovem obnašanju napram njim poznal ostanek preziranja.

— Kaj so to ljudje? — je bridko tožil o učencih ter pri tem zaupno uprl v Marijo svoje slepo in negibno oko. — To niso ljudje! V njihovih žilah ni krvi za obol!

— Saj ti si vedno govoril slabo o ljudeh — pravi Marija.

— Kaj sem govoril slabo o ljudeh? — se čudi Judež. — No seveda, govoril sem o njih slabo, čemu pa ne bi mogli biti boljši. Ah Marija, glupa Marija, zakaj nisi moški in ne moreš nositi meča!

— Tako je težek, da ga niti ne vzdignem — se nasmehne Marija.

— O, ga že dvigneš, ako bodo moški za nič. Ali si dala Jezusu lilijo, ki sem jo našel na gori? Zgodaj zjutraj sem vstal, da bi jo poiskal, in danes zjutraj je bilo tako krasno solnce, Marija. Ali je bila vseč Njemu? Ali se je nasmehnil?

— Da, vseč Mu je bila. Rekel je, da diši cvetka po Galileji.

— Razume se, da Mu nisi povedala, da jo je prinesel Juda iz Karijota.

— Sam si me prosil, da ni treba povedati.

— Ne, ni treba, seveda ni treba — vzdihne Judež. A lahko bi se bila zarekla, saj ste ženske tako klepetave. Torej se nisi zarekla? Ostala si trdna? Prav, prav Marija, ti si dobra ženska. Ti veš, da imam nekje ženo, rad bi jo videl sedaj, mogoče, da ni tako slaba ženska. Ne vem. Vedno je govorila: Judež je glup, Judež Simonov je hudoben — in šel sem od nje. Mogoče je dobra ženska, veš li ti?

— Kako bi jaz vedela, ko nisem videla nikoli tvoje žene!

— Prav, prav, Marija. A kaj meniš, trideset srebrnikov, ali je to mnogo denarja, ali ne?

— Meni se zdi, da to ni mnogo.

— Seveda, seveda! A koliko si dobivala pa ti, ko si bila vlačuga? Pet srebrnikov, ali deset? Ali si bila draga?

Marija Magdalena zardi in povesi glavo, tako da so ji bujni lasje popolnoma zakrili obličje. Videti je bila samo okrogla in bela brada.

— Kako hudoben si, Judež! Hotela bi pozabiti na to, a ti me vedno spominjaš.

— Ne Marija, tega ni mogoče pozabiti. Čemu? Drugi naj pozabijo, da si bila

vlačuga, a ti spominjaj se. Drugi pozabijo lažje, a ti ne smeš. Čemu?

— To je greh — pravi Magdalena.

— Onemu je težko, ki ni še grešil. A kdor je že grešil, čemu bi se bal tega? Kdo se boji smrti, mrtvi ali živi? Mrtvi se smeje živemu in njegovemu strahu.

Tako so sedeli prijateljski in klepetali cele ure — on že star, suh, nesramen s svojo mozolasto glavo in s surovim, razdvojenim obličjem; ona mlada, sramežljiva, nežna, ki jo je življenje začaralo kakor pravljico, kakor sen. A čas je ravno dušno mineval, in trideset srebrnikov je ležalo pod kamnom, in bližal se je neizprosno strašni dan izdajstva. Že je jahal Jezus na oslici v Jeruzalem, in ljudstvo je razgrinjalo po Njegovi poti svoja oblačila in Ga sprejemalo z vskliki: Hozana, ki prideš v imenu Gospodovem.

In tako veliko je bilo veselje, tako silno se je dvigala k nebu v vzklikih ljubezen, da je Jezus jokal in da so govorili Njegovi učenci ponosno:

— Ali ni to Sin Božji, ki gre z nami?

In sami so vpili v svečanostnem razpoloženju:

— Hozana! Hozana, ki prideš v imenu Gospodovem.

Na ta večer niso šli dolgo k počitku, spominjajoči se slavnostnega in radostnega vsprejema, a Peter je bil kakor blazen v besu veselja in ponosa. Vpil je ter udušil vse besede s svojim levjim rjovenjem, krohotal se, in njegov krohot je padal na glave kakor veliki, okrogli kamni, poljubil je Janeza, poljubil je Jakoba in poljubil je celo Judeža. Priznal je glasno, da se je jako bal za Jezusa, a da se ne boji sedaj ničesar, ker je videl ljubezen ljudstva do Jezusa. Začuden, hitro švigajoč z naglim in bistrim očesom, je gledal na vse strani Iškarjot. Zamislil se je in zopet poslušal in opazoval — potem odpelje stran Tomaža in kakor bi ga hotel pribiti k steni s svojim ostrim pogledom, vpraša presenečeno, prestrašeno in z nekim žalostnim upanjem:

— Tomaž, kaj potem, če je On prav govoril? Kaj, če stoji On res na kamnu, a jaz na pesku? Kaj potem?

— O kom govoriš? — se vzdrami Tomaž.

— Kaj bo potem iz Judeža Iškarjota? Tedaj Ga sam zadavim, da najdem resnico. Kdo vara Judeža, vi ali Judež sam? Kdo vara Judeža, kdo?

— Ne razumem te, Judež — zelo nejasno govoriš. Kdo vara Judeža? Kdo ima prav?

In kimaje z glavo, je ponovil Judež kakor odmev:

— Kdo vara Judeža? Kdo ima prav?

In še drugi dan, ko je Judež dvigal roko z odsekanim prstom in gledal Tomaža, je zašumelo isto čudno vprašanje:

— Kdo vara Judeža? Kdo ima prav?

In še bolj se je začudil in celo vznemiril Tomaž, ko se je ponoči nenadno in nekako radostno razlegel Judežev glas:

— Tedaj ne bo Judeža Iškarjota. Tedaj ne bo Jezusa. Tedaj bo ... Tomaž, razumni Tomaž! Ali se ti je zahotelo kdaj vzeti zemljo v roke in jo vzdigniti? In morebiti zagnati jo proč?

To ni mogoče: kaj pa govoriš, Judež!

— To je mogoče, odvrne prepričevalno Judež, in vzdignemo jo nekoč, ko boš ti spal, neumni Tomaž. Le spi, jaz sem vesel, Tomaž! Ko spiš, se mi zdi, da sli-

šim iz tvojega nosa galilejsko piščalko.
Le spi!

Verni so se že razšli po Jeruzalemu, skrili so se po hišah, za zidovi, in zagonetni so bili obrazi ljudi, ki si jih srečaval. Veselje je utihnilo. Vznemirljive vesti o nevarnosti so začele lezti iz različnih kotov. Otožni Peter je preizkušal meč, ki mu ga je podaril Judež, in učiteljevo obličje je postajalo vedno žalostneje in strožje. Zelo hitro je prešel čas, in približal se je strašni dan izdajstva. Prešla je zadnja večerja, polna žalosti in otožnega strahu, in že so zazvene le nejasne Jezusove besede o nekem človeku, ki Ga bo izdal.

— Ti veš, kdo Ga bo izdal? — izprašuje Tomaž, gledajoč Judeža s svojimi odkritimi in jasnimi, skoro prozornimi očmi.

— Vem — odvrne Judež, neprijazen in odločen.

— Ti Tomaž Ga boš izdal! Sicer pa On sam ne verjame temu, kar govori! Prišel je čas! Zakaj ne pozove On k sebi silnega, prekrasnega Judeža?

... Manjkali niso več dnevi, ampak le kratke, hitro leteče ure do odločilnega trenutka. Nastal je večer in z njim večerna tišina. Dolge sence so se polegale po zemlji kot prve ostre pušice nastopajoče noči velikega boja, ko se razleže žalostni in temni glas. Govoril je Judež:

— Gospod, Ti veš, kam grem? Grem, da Te izdam v roke Tvojih sovražnikov.

In nastopil je dolg molk, večerna tišina in ostre, črne sence.

— Ti molčiš Gospod, torej mi ukazuješ, da grem?

In zopet molk.

— Dovoli, da ostanem. Ne moreš? Ali si ne upaš? Ali nočeš?

In zopet molk, ogromen kakor oči večnosti.

— Saj veš, da Te ljubim. Ti vse veš. Zakaj tako gledaš Judeža? Velika je skrivnost Tvojih prekrasnih oči, a je moja zato manjša? Ukaži mi, da ostanem!... No, Ti molčiš, Ti vedno molčiš? Gospod, Gospod, zakaj sem Te iskal v mukah in z žalostjo vse svoje življenje, iskal in našel! Reši me. Snami breme, ki je težje kakor gore in svinec. Ali

ne slišiš, kako pokajo pod njim prsi Judeža Iškarijota!

In zadnje, neskončno globoko molčanje kakor zadnji pogled večnosti.

— Jaz grem.

In večerna tišina se ni niti vzdramila, ni zavpila, ne zajokala, tudi ni zazvenela s tihim, tankim, steklenim zvokom; tako slab je bil šum oddaljujočih se korakov. Zašumeli so in utihnili. In zamislila se je večerna tišina, temne sence so se razširile in potemnele. Nastopajoča noč je vzdihnila kakor žalostno šumeče drevesno listje in zaspala.

Vzbudili so se, zašumeli, potrkali so drugi glasovi, kakor bi nekdo razvezal mešiček z živimi, zvonkimi glasi in bi ti padali na zemljo po eden, po dva, v celih kupih. Govorili so apostoli. In vse zakrivši, zadevajoč ob drevje, ob stene, samega sebe dušeč, je zagrmel odločni in mogočni glas Petra, ki se je zaklinjal, da ne zapusti nikoli svojega učitelja.

— Gospod — je govoril z žalostjo, s srdom — Gospod! Pripravljen sem iti s Teboj v ječo, tudi v smrt! In tiho, kakor

mehki odmev nekih oddaljujočih se korakov, se razleže neprizanesljiv odgovor:

— Povem ti, Peter, še predno bo petelin trikrat zapel, me boš trikrat zatajil!

VII.

Luna je že vstajala, ko se je Jezus pripravljaj, da gre na Oljsko goro, kjer je preživel vse poslednje noči. Obotavljal se je in to obotavljenje je bilo nepojmljivo učencem, ki so bili že napravljeni na pot, in silili so Ga, da se podviza. Tedaj izpregovori On nenadno:

Kdor ima culo, naj jo vzame in tudi denar v njej in kdor nima tega, naj proda svojo obleko in naj kupi meč, zakaj pravim vam, da se mora izpolniti na meni, kar je napisano: Prišteli so ga razbojnikom.

Učenci se začudijo ter spogledajo prestrašeno drug drugega, a Peter odgovori:

— Gospod, tukaj sta dva meča.

On pogleda njihove vprašujoče, dobre obraze, povesi glavo in reče tiho:

— Dovolj je.

Glasno so odmevali koraki idočih po ulicah, in učenci so se ustrašili šuma lastnih korakov; na beli steni, ki jo je obsijala luna, so vstajale njihove črne sence, in tudi svojih senc so se bali. Tako so hodili molče skozi snivajoče jeruzalemsko mesto. Prišli so že skozi mestna vrata na prosto in v globokem lesku, polnem zagonetnih, negibnih senc, se je zabliščal cedronski potok. Sedaj so se plašili vsega. Tiho žuborenje in pljusk vode ob kamne sta se jim zdela podobna glasu zavratno bližajočih se ljudi. Spačene skalnate in drevesne sence, ki so presekavale cesto, so jih vznemirjale s svojo pestrostjo, in njihova nočna negibnost je bila podobna gibanju. A bolj ko se dvigali v hrib in se približevali getzemanskemu vrtu, kjer so preživeli na varnem in v tišini toliko noči, so postajali vedno pogumnejši. Le redko so se ozirali na Jeruzalem, ki so ga ravnokar zapustili in ki je bil ves bel od luninega svita. Razgovarjali so se tiho med seboj o prestanem strahu in oni, ki so šli zadaj, so slišali pretrgane, tilie Jezusove besede.

Takoj v začetku vrta so se ustavili. Večidel so se ustavili tam in se začeli s tihim govorom spravljati k počitku, razgrinjaje plašče v prozornem, senčnem pajčolanu lunine svetlobe. A Jezus, ki Ga je mučil nemir in štirje Njemu najbližji učenci, so šli dalje v globino vrta. Tam so sedli na zemljo, ki je bila še gorka od dnevnne vročine, in dokler je Jezus molčal, sta se Peter in Janez leno prerekala z besedami, ki niso imele skoro nobenega smisla. Zevaje od utrujenosti sta govorila o tem, kako dolga je noč in kako je drago meso v Jeruzalemu, a da rib sploh ni mogoče dobiti. Trudila sta se točno določiti število romarjev, ki so prišli za praznike v mesto, in Peter glasno zazeha ter široko odpre usta; trdil je, da jih je dvajset tisoč, a Janez in njegov brat Jakob sta trdila ravno tako leno, da jih ni več kakor deset tisoč. Naenkrat se Kristus naglo dvigne.

— Moja duša je žalostna do smrti. Ostanite tu in čujte — izpregovori ter se oddalji s hitrimi koraki v goščavo, kjer kmalu izgine v mirnih sencah in svetlobi.

— Kam gre učitelj? — vpraša Janez ter se upre s komolci. Peter obrne glavo za odhajajočim in izpregovori utrujeno:

— Ne vem.

Še enkrat glasno zazeha, leže s hrbtom na zemljo in utihne. Tudi drugi utihnejo, in krepek sen zdrave utrujenosti objame njihova negibna telesa. Skozi globoko dremanje vidi Peter nekaj žalostno belega, ki se sklanja nad njim, in neki glas zazveni in utihne, ne da bi pustil sledu v njegovi mračni zavesti.

— Simon, ali spiš?

Zopet zaspi, in zopet se dotakne neki tihi glas njegovih ušes in utihne, ne da bi pustil sledu:

— Torej niti ene ure niste mogli čuti z Menoj?

— Ah, Gospod, če bi ti vedel, kako se meni spi — pomisli v polsnu Peter, a nje-mu se zdi, da je govoril te besede glasno in zopet zaspi. Zdelo se mu je, da je spal že mnogo časa, ko se vnovič nenadno prikaže poleg njega Jezusova postava, in močan, budeč glas ga strezne v trenutku, kakor tudi vse ostale.

— Vi vsi še spite in počivate, končano je, prišel je čas — evo, Sin Človekov bo izdan v roke grešnikom.

Učenci skočijo hitro na noge, tresoči se od mraza in vsled nenadnega prebujenja vsi zmešani iščejo svoje plašče. Skozi drevesno goščo zagledajo žareč ogenj bakelj, ropot in šum; spremljana z žvenketom orožja in hreščanjem zlomljenih vej, se približa tolpa vojščakov in služabnikov templja. A z druge strani pribeže učenci, tresoči se od mraza s prestrašenimi, zaspanimi obrazi, in ker ne vedo, kaj vse to pravzaprav pomeni, povprašujejo v skrbah:

— Kaj je to? Kdo so ti ljudje z bakljami?

Bledi Tomaž z visečimi brki, šklepetaje z zobmi od mraza, pravi Petru:

— Gotovo so prišli po nas.

V hipu jih obkoli tolpa vojščakov, in sajast, nemiren blesk ognja odžene nekam v stran in kvišku, mirno lunino svetlobo. Pred vojščaki se suče nemirno Judež iz Karijota ter ostro obrača živo oko, da bi našel Jesuza. Najde Ga in na mig se vstavi pri pogledu na Njegovo vi-

soko, vitko postavo ter hitro zašepeče služabnikom:

— Kogar poljubim, Ta je. Primate Ga in peljite Ga oprezno, ste čuli, oprezno?

Nato se približa hitro k Jezusu, ki ga pričakuje mirno, in zapiči svoj, kakor nož ostri pogled v Njegove mirne, zresnele oči.

— Raduj se, Rabi! — izpregovori glasno in položi nenavaden in grozen pomen v besede običajnega pozdrava.

A Jezus molči, in z grozo gledajo učenci izdajalca, ker ne pojmiyo, kako more hraniti človeška duša v sebi toliko hudobije. S hitrim pogledom premeri Iškarijot njihove neredne vrste, opazi njihov strah, ki je mogel preiti vsak čas v glasen, šklepetajoč trepet, opazi bleda lica, brezizrazne nasmehi, neodločna gibanja rok, kakor bi bila zvezana v plečih z železom — in v njegovem srcu se vžge smrtna žalost, podobna oni, ki jo je pred tem izkusil Jezus sam. Zažene se v množino glasno zvenečih, kričečih strun, tiho se prerije do Jezusa in nežno poljubi Njegovo hladno lice. Tako tiho, tako nežno, s tako trpečo ljubeznijo in žalostjo, kakor

da bi bil Jezus cvetka na tenkem stebelcu — da bi Ga s tem poljubom ne zganil, in da bi ne stresel biserne rose s čistih listkov.

— Judež! — pravi Jezus in z bliskom Svojega pogleda razsvetli zmes nagomiljenih senc, ki so tvorile Iškarijotovo dušo, a v njegovo brezmejno globino ne more prodreti. — Judež, s poljubom izdajaš Sinu Človekovega?

In vidi, kako vstrepeče ves ta prečudni kaos in se zmaje. Molčeč in strog kakor smrt v svojem ponosnem veličanstvu stoji Judež iz Karijota, a v njegovi notranjosti grmi in tuli tisoč burnih, ognjenih glasov:

— »Da! S poljubom ljubezni Te izdajamo! S poljubom ljubezni Te izdajamo v sramotenje, trpinčenje, v smrt! Z glasom ljubezni priključimo iz temnih brlogov krvnike, postavimo križ in vzdignemo visoko nad zemljo od ljubezni križano ljubezen.«

Tako stoji Judež brez glasu in mladen kot smrt, in kriku njegove duše odgovarjajo kriki in šum, ki so se pojavili okoli Jezusa. S surovo neodločnostjo oborožene

sile, z neko negotovostjo vsled razumevanja žalostnega smotra, Ga primejo vojščaki za roke in ga vlečejo proč — ker smatrajo svojo neodločnost za protivljenje in svoj strah za roganje in zasmeh. Kakor kup prestrašenih jagnjet se stiskajo učenci, a dasi se ne protivijo ničemu, so vendar na poti vojščakom in celo samim sebi; samo nekateri se odločijo od ostalih, da postopajo na svojo roko dalje. Od vseh strani suvan izvleče Peter s težavo, kakor bi izgubil vso moč, meč iz nožnice in spusti orožje s slabim poševnim udarom na glavo enega izmed služabnikov — a ne napravi nikake škode. In ko Jezus to opazi, mu ukaže vreči stran nepotrební meč, in s slabim zvenkom pade pod noge železo, ki je izgubilo tako očitno ostro morilno moč, in nikomur ne pade v glavo, da bi ga pobral. Tako se je valjalo pod nogami in mnogo dni za tem so ga našli na istem mestu igrajoči otroci ter ga porabili v svojo zabavo.

Vojščaki so razganjali učence, a ti so se zbirali vnovič in topo lezli pod noge. To se je nadaljevalo dotlej, dokler se ni vzbudil v vojakihi prezirni srd. Eden iz-

med njih se je zagnal z jeznim obrazom za kričečim Janezom; drugi je pahnil s surovim sunkom od sebe Tomaževo roko, ko ga je hotel ta prepričati o nečem — in mu pomolil prav do odkritih, pozornih oči ogromno pest; zbežal je Janez, zbežala sta Tomaž in Jakob, in vsi učenci, kolikor jih je bilo tu, so zbežali, zapustivši Jezusa. Izgubljali so svoje plašče, zadevali ob drevesa, spodtaknili se ob kamne ter gnani od strahu, padaje bežali v hrib, in v tišini mesečne noči je glasno odmevala zemlja od teptanja mnogoštevilnih nog. Neki nepoznanec, ki je vstal najbrže s postelje — zakaj, bil je ogrnjen le v eno odejo — je tekal zmedeno sem in tja med tolpo vojščakov in služabnikov. Ko so ga hoteli zadržati in so ga prijeli za ogrinjalo, je prestrašeno kriknil in se spustil v beg z ostalimi, pustivši svoje oblačilo v vojščakovih rokah. Tako je bežal popolnoma gol z obupnimi skoki, in njegovo telo se je čudno svetilo v luninem svitu.

Ko so odvedli Jezusa, se je priplazil izza drevja Peter in sledil od daleč učitelju. Toda zapazi pred seboj drugega človeka, ki je molče šel; v mnenju, da je to mogoče Janez, ga pokliče:

— Janez, ali si to ti?

— Ali si tu, Peter? — odgovori oni in se ustavi. Po glasu je spoznal Peter Izdajalca. — Zakaj nisi zbežal skupno z drugimi, Peter?

Peter se obrne in odvrne s studom:

— Poberi se od mene, satan!

Juda se zasmee in kakor bi sploh ne poznal Petra, gre dalje v smeri, odkoder so se bliščale sajaste baklje, in kjer se je zmešal zvenk orožja z razločnim zvokom oddaljujočih se korakov. Previdno se je pomikal za njim dalje Peter, in tako sta prišla skoro istočasno na dvorišče velikega duhovna ter se pomešala v tolpo služabnikov, ki so se greli pri ognju. S temnim obrazom je grel Judež nad ognjem svoje koščene roke in je slišal, kako je nekje za njim izpregovoril glasno Peter:

— Ne, jaz Ga ne poznam.

No, tam so ostajali očitvidno pri svoji trditvi, da je on eden izmed Jezusovih učencev, zakaj še glasneje je ponovil Peter:

— Ni res, ne razumem, kaj hočete!

Ne da bi se ozrl, se Judež nehote nasmehe, pokima z glavo in zamrmra:

— Tako torej, Peter, tako! Nikomur ne odstopiš svojega mesta poleg Jezusa!

In tudi ni videl, ko je zapustil prestrašeni Peter dvorišče, ne da bi se še kdaj prikazal. In od tega večera, do Jezusove smrti ni Judež videl v Njegovi bližini ne njega, ne koga izmed učencev; sredi te tolpe sta bila samo ona dva, neločljiva do smrti, močno združena v skupnem trpljenju — Ta, Katerega so izdali v zasmeh in oni, ki Ga je izdal. Iz enega keliha trpljenja, kakor brata, sta pila oba, Izdani in izdajalec, in žgoča tekočina je palila čiste in nečiste ustne.

Ostro je zapičil Judež pogled v ogenj, in oči so se napolnile ognjene svetlobe. Dolge, premikajoče se roke je iztegoval nad ognjem in v premikanju rok, skozi svetlobo in tresoče se sence je zgubila njegova podoba pravo obliko. Žalostno in hripavo je zamrmral:

— Kako mrzlo je! Moj Bog, kako je mrzlo!

Ko se po noči odpeljejo ribiči in puste na bregu tleča drva — leze nekaj iz temne morske globine, priplazi se k ognju, bulji vanj ostro in divje, bliža se k njemu z vse-

mi svojimi udi in zamrmra žalostno in hripavo:

— Kako mrzlo je! Moj Bog, kako je mrzlo!

Nakrat zasliši Judež za svojim hrbtom glasno vpitje, krik in smeh vojščakov, vpitje polno sanjavo-poželjive zlobe, in odsekane, kratke, goste udarce po živem telesu. Obrne se, in po vsem životu, do kosti, ga pretrese kakor od silne bolečine — topli so Jezusa.

Torej tako se je začelo!

Videl je, kako so odvedli vojščaki Jezusa k sebi v stražnico. Noč je potekala, ognji so pogasili in se pokrili s pepelom, a iz stražnice se je še vedno razlegalo pridušeno kričanje, smeh, sramotenje. Topli so Jezusa. Ves iz sebe je Iškarjot hitro begal po neobljudenem dvorišču, ustavil se za hip, povzdignil glavo in zopet begal, zadevaje začudeno ob lesne ogorke, ob zid. Potem se je splazil k zidu stražnice, se povspel na okno in se vsesal v odprtino in špranje vrat ter hrepeneče gledal, kaj se tam vrši. Videl je tesno, zatohlo sobo, umazano, kot vse stražnice na svetu, s popljuvanimi tlemi in s tako zamazanimi

nesnažnimi stenami, kakor bi po njih hodili, ali se valjali. In videl je človeka, ki so ga bili. Bili so ga po licu, po glavi, premetavali kakor snop iz enega kota v drugi; in ker ni kričal, ne se upiral, se je zdelo po nekoliko minutah napetega gledanja, da to ni živ človek, ampak mehka pupa brez kosti in krvi. In pregibalo se je čudno kakor pupa in ko je zadelo pri padcu z glavo ob kamen, nisi imel vtisa udarca trdega ob trdo, ampak vedno istega mehkega, brezčutnega. A če si dolgo gledal, je bilo vse to podobno neskončni in čudni igri — da si bil sčasoma popolnoma prepričan, da se godi vse to s pupo. Po enem silnem udarcu se je človek ali pupa zgrudila na kolena k sedečemu vojščaku; ta je brcnil in tisto je sedlo k naslednjemu, in tako je šlo dalje. Nastal je silen krohot, in tudi Judež se je nasmehnil — kakor bi mu odprla usta težka, silna roka z železnimi prsti. Judeževa usta so bila prevarana.

Noč se je vlekla, in ogenj je še tlel. Judež se odmakne od zidu in pritava počasi k enemu izmed ognjev; razkoplje žrjavico, popravi grmado in četudi ni čutil

sedaj mraza, stegne tresoče se roke nad ognjem. In žalostno zamrmra:

— Ah, boli, grozno boli, sinček moj, sinček, sinček. Boli, zelo boli!

Potem se splazi spet k oknu, čigar gosta mreža je krvavo žarela od ognja, in prične spet gledati, kako bijejo Jezusa. Enkrat je švignilo tik Judeževih oči Njegovo zagorelo, sedaj oskrunjeno obličje izza bujnih, zmršenih las. In glej, neka roka se je zarila v te lase, prevrgla človeka, majala enakomerno glavo sem in tja in začela brisati z njegovim licem opljuvana tla. Pod tem oknom je spal vojščak z odprtimi usti in z belimi, bleščečimi zobmi; širok hrbet z debelim, golim vratom je zakril v tem trenutku okno in nič več ni bilo videti. In v hipu je vse utihnilo.

— Kaj je to? Zakaj molče? Ali so mogoče spoznali?

V trenutku se napolni Judeževa glava v vseh svojih delih z groznim šumenjem, krikom in rjojenjem tisočerih misli. So li spoznali? Prišli so do spoznanja — da je to najboljši človek — to je tako priprosto, tako jasno? Kaj se vrši zdaj tam? Klečé pred njim in tiho jočejo, poljubovaje nje-

gove noge. Sedaj pride On ter pride sem, a za njim prilezejo spokorno oni — pride sem k Judežu, pride kot zmagovalec, kot mož, gospod resnice, kot bog ...

— Kdo vara Judeža? Kdo ima prav?

Toda ne. Zopet krik in šum. Zopet ga bijejo. Niso razumeli, niso spoznali in bijejo še silneje, še močneje. A ognji dogorevajo, pokrivajo se s pepelom, in dim nad njimi je tako prozorno višnjev kakor zrak, in nebo je tako svetlo kot mesec. Dan vstaja.

— Kaj je to »dan«? se izprašuje Judež.

V tem hipu vse naokoli zagori, zaleskeče, pomladi, in dim v višini ni več višnjev, ampak rdeč. Solnce vzhaja.

— Kaj je to »solnce«? — se izprašuje Judež.

VIII.

Za Judežem so kazali s prstom, nekateri s prezirom, drugi s strahom in sovraštvom:

— Glejte: to je Judež Izdajalec!

Že se je pričela širiti njegova sramotna slava, ki je imela ostati na njem vse večne čase. Tisočletja pretečejo, narodi bodo zamenjali narode, a v zraku bodo še vedno zvenele besede, izgovorjene s studom in strahom od dobrih in hudobnih:

— Judež Izdajalec ... Judež Izdajalec! ...

A on je poslušal ravnodušno, kar so govorili o njem, ves obvladan od čustva nestrpne, žgoče radovednosti. Od jutra, ko so odvedli iz stražnice zbitega Jezusa, je hodil Judež za Njim, in čudno: občutil ni ne žalosti, ne bolečine, ne veselja — samo nepresegljivo željo, videti vse, slišati vse. Četudi ni spal vso noč, je čutil svoje telo lahko; ako gā niso pustili naprej in odrivali, je s suvanjem razganjal ljudi in hitro prilezel na prvo mesto; niti za minuto ni bilo pri miru njegovo živo in švigajoče oko. Ko je Kajfa velel Jezusu, naj ne izusti niti besedice, je Judež del roko k ušesu, da bi bolje slišal in prikimoval z glavo, mrmrajoč:

— Tako! tako! Slišiš li, Jezus!

A svoboden ni bil — bil je podoben muhi, ki je privezana na nitko: brenčeč

leti sem in tja, a niti za trenotek je ne izpusti poslušna in uporna nitka. Neke kamene misli so ležale v Judeževem zatilniku in k tem mislim je bil on krepko privezan; sam ni znal, kakšne so te misli in dasi jih ni hotel dramiti, jih je čutil vendarle neprestano. In včasih so ga te misli napadle, sedle nanj in ga pričele daviti z vso svojo neverjetno težo — kakor bi se spuščal obok skalnate jame počasi in strašno na njegovo glavo. Tedaj je grabil za srce, trudil se, da bi se stresel kakor ozebel človek, in obrnil je pogled v drugo in zopet v tretjo stran. Ko so odvedli Jezusa od Kajfeža, je srečal on čisto blizu Njegov utrujeni pogled; pokimal je nekolikokrat prijazno z glavo, ne da bi se tega zavedal.

— Tu sem sinek, tu! — zašepeče otožno in sune jezno v hrbet enega izmed zijalcev, ki mu je bil na poti.

Sedaj so se vsi pomikali v ogromni, kričeči množici k Pilatu, k poslednjemu zaslišanju in sodbi. In z isto neznosno radovednostjo je ogledoval Judež hitro in žejno lica vedno bolj naraščajočega ljudstva. Mnogi so mu bili popolnoma nezna-

ni, nikoli jih ni videl Judež, a srečaval je tudi take, ki so kričali Jezusu »Hozana!« in z vsakim naslednjim korakom je njihovo število naraščalo.

— Tako, tako! — pomisli hitro Judež, in zavrtelo se mu je v glavi, kakor bi bil pijan. — Vse je končano. Evo, sedaj vzkliknejo vsi: to je naš, to je Jezus, kaj delate! In vsi bodo spoznali in ...

A verni so šli molče dalje. Pretvarjajoče so se smejali in se delali, kakor bi jih to nič ne brigalo; drugi so negotovo govorili nekaj, a v vrvenju, v glasnem in besnem kriku Jezusovih sovražnikov so njihovi tihi glasovi utonili. Nakrat zapazi Judež nedaleč od sebe Tomaža, ki se je previdno prerival v množici. Kakor bi se domislil nečesa, hoče Judež k njemu. Ko zagleda Tomaž izdajalca, se prestraši in se hoče skriti, a Judež ga zajame med zidovi v ozki, umazani ulici:

— Tomaž! Počakaj vendar!

Tomaž se ustavi, iztegne naprej obe roki in izpregovori slovesno:

— Poberi se od mene, satan.

Iškarijot zamahne nestrpno z roko.

— Kako si glup Tomaž; mislil sem, da si pametnejši od drugih. Satan! Satan! To je treba vendar dokazati.

Tomaž izpusti roke in začudeno vpraša:

— Ali nisi izdal učitelja? Na svoje oči sem videl, kako si privedel vojščake in jim pokazal Jezusa. Če ni to izdajstvo, kaj naj je potem sploh izdajstvo?

— Nekaj drugega, nekaj drugega — pravi hlastno Judež. — Poslušaj, tukaj vas je mnogo. Zadostuje, da se zberete in zahtevate s povzdignjenim glasom: dajte nam Jezusa, On je naš. Ne odrečejo vam, ker si ne bodo upali. Sami poznajo...

— Kaj govoriš! Kaj praviš! — zama-hne odločno Tomaž z rokami: ali nisi videl, koliko oboroženih vojščakov in služabnikov templja je tu. In dalje, sodbe ni še bilo, in mi ne smemo nasprotovati sodbi. Saj spoznajo sodniki, da je Jezus nedolžen, in takoj ukažejo, naj ga izpusté.

— Tudi ti misliš tako? — vpraša Judež zamišljeno. — Tomaž, Tomaž, in če je to res? Kaj potem? Kdo ima prav? Kdo je prevaril Judeža?

— Mi smo danes govorili vso noč in sklenili: ne morejo obsoditi nedolžnega. In če ga obsodijo ...

— Tedaj! — priganja Judež.

— ... tedaj to ni pravica. In slabo se jim bo godilo, ko bodo morali stopiti pred pravega Sodnika.

— Pred pravega! Torej je še pravi sodnik! — se zasmije Judež.

Vsi naši so te prekleli, a ker praviš, da nisi izdajalec, tedaj mislim, da bi morali soditi tebe ...

Judež ne posluša do konca, ampak se naglo obrne in odide navzdol po ulici za tolpo, ki se je oddaljila. A že po nekoliko časa skrajša korak ter gre polagoma dalje, pomislivši, da ko gre mnogo ljudstva, tedaj se vsi le polagoma pomikajo naprej, in človek, ki hodi sam, jih neprestano dohaja.

Ko je Pilat privedel iz svojega dvorca Jezusa in Ga postavil pred ljudstvo, je Judež, ki so ga plečati vojaki s svojimi hrbti pritiskali k stebru, besno obračal glavo, da bi izza dveh bleščečih šlemov kaj videl. V tem trenutku mu je bilo jasno, da je vse končano. V solnčnem blesku,

visoko nad glavami tolpe, je zagledal Jezusa, okrvavljenega, bledega, s trnjevim vencem na glavi: ostro trnje se mu je bilo zasadilo v čelo. Na robu odra je stal On, ves je bil viden od glave pa do majhnih zagorelih nog, in tako mirno čakal, tako se je svetil v svoji nedolžnosti in čistosti, da le slepec, ki ne vidi solnca, bi ne mogel uvideti tega, le brezumnež bi ne spoznal. In ljudstvo je molčalo — bilo je tako tiho, da je Judež slišal dihanje pred njim stoječega vojaka, in kako je pri vsakem dihu zaškripal nekje na njegovem telesu jermen.

— Tako. Vse je končano. Sedaj spoznajo — pomisli Judež, in naenkrat je stisnil njegovo srce čuden občutek, občutek podoben brezumni radosti padanja z neskončno visoke gore v višnjevo, bleščeče brezdno.

Prezirljivo so se odprle Pilatove ustnice in se pomaknile k okroglemu obritemu podbradku. Metal je v tolpo suhe, kratke besede, kakor bi metal kosti v čredo gladnih psov, hoteč omamiti njihovo poželenje po sveži krvi in po živem trepetajočem mesu.

— Privedli ste k meni Človeka, ki baje kvari ljudstvo; v vaši navzočnosti sem ga zaslišal, a nisem Ga spoznal niti najmanje krivega, česar Ga obdolžujete...

Judež je zaprl oči. Čakal je.

In vse ljudstvo je zakričalo, zatulilo v tisočernih živalskih in človeških glasovih:

— Smrt Mu! Križaj Ga!

Samo sebi v zasmeh, kakor bi hotelo v enem dušku okusiti vso neizmernost padanja, brezumja in sramote kriči to ljudstvo, vpije in zahteva v tisočernih živalskih in človeških glasovih:

— Barabo nam izpusti! A Njega križaj! Križaj! No Rimljan ni še izrekel odločilne besede: krči studa in jeze spreletavajo njegovo ošabno, obrito obličje. On razume. Razumel je! Glej, sedaj govori tiho nekaj svojim služabnikom, a njegov glas se izgublja v tolpinem rjoenju. Kaj govori? Morda jim ukazuje, naj potegnejo meče in udarijo na te nespametnike.

— Primesite vode.

Vode? Kakšno vodo? Čemu?

Glej, umiva si roke — čemu umiva svoje bele, čiste s prstani nakičene roke

— vzdigne jih in zlobno zakriči ostrmelemu, molčečemu ljudstvu:

— Nedolžen sem nad Njegovo krvjo. Vi glejte!

Še kaplja od prstov voda na mramorne plošče, ko se nekaj mehkega raztegne pred Pilatove noge in paleče ostre ustnice poljubujejo njegovo brezuspešno se branečo roko — se vsesavajo vanjo kot pijavke, pijejo kri, skoro grizejo. S studom in strahom pogleda k tlom — in vidi veliko zvijajoče se telo, divje razdvojeno obličje in dve ogromni očesi, tako čudno nepodobni eno drugemu, kakor bi to ne bilo eno bitje, ampak bi se jih tisoč obesilo na roke in noge. In zaslišal je pretrgan, strasten šepet:

— Ti si moder! ... Ti si dober! ... Ti si moder, moder! ... In v taki, resnično satanski radosti je plamtel ta surovi obraz, da je Pilat zakričal in z nogo brcnil Judeža, ki je padel vznak. In ležeč na kamenitih ploščah, podoben premaganemu hudiču, je še vedno iztegoval roko proti odhajajočemu Pilatu in kričal kakor strasten zaljubljenec:

— Ti si moder! Ti si moder! Ti si dober!

Nato se hitro vzdigne ter zbeži, spremljan od krohota vojakov. Saj ni še vse končano. Ko zagledajo križ, ko zagledajo žreblje, mogoče spoznajo in tedaj ... Kaj tedaj? Zagledal je za hip v tolpi otopelega, bledega Tomaža in pokimal mu je, bogve zakaj, pomirljivo z glavo, potem je stekel za Jezusom, ki so ga peljali v smrt. Težko hodi, drobni kamenčki ga ovirajo pri hoji in hkratu začuti Judež, da je truden.

Ves utopljen v skrbi, kako bi boljše stopal, se topo ozira na vse strani in vidi Marijo Magdaleno, ki joče, vidi množico jokajočih žensk — razpuščene lase, zardele oči, izkrivljena usta — vso neizmer-no žalost nežne ženske duše, izpostavljene zasmehu. Hkratu oživi in v ugodnem trenutku se približa Jezusu:

— Jaz sem s Teboj — zašepeče hlastno.

Vojaki ga odganjajo z biči, a on se zvija, da bi se izognil udarcem, reži se vojakom ter ponavlja hlastno:

— Jaz sem pri Tebi. Ali slišiš, tu!

Obriše si z lica kri in zagrozi vojaku, ki ga je udaril; ta pa se obrača k svojim tovarišem, da bi obrnil njihovo pozornost na Judeža. Judež išče, bogve zakaj, Tomaža — toda niti njega niti nobenega izmed učencev ni v tolpi mimoidočih. Zopet ga obide utrujenost in težko dviga noge, pazljivo se izogiblja ostrih, belih, rušočih se kamenčkov.

*

* *

... Ko se je dvignilo kladivo, da bi pribilo k lesu Jezusovo levo roko, si je Judež zakril oči in celo večnost ni dihal, ne gledal, ne živel, ampak samo poslušal. Tedaj je s hreščečim glasom udarilo železo ob železo, in kratki, topi, nizki udarci so se vrstili drug za drugim — slišati je bilo, kako se je ostri žebelj zaril v mehek les, razganjajoč njegove delce ...

Ena roka. Še ni pozno.

Druga roka. Še ni pozno.

Noga, druga noga — ali je že vse končano. Neodločno odpira oči in vidi, kako se križ dviga, se ziblje in se končno ustavi zarit v zemljo. Vidi, kako trepetajo in se napenjajo Jezusove roke, kako se

mučno nategujejo, kako se razširjajo rane — in naenkrat se skrije pod rebra upali život. Nategujejo se roke, vedno tanjše in bele postajajo, izdirajo se iz pleč, rane pod žebli rde, roke lezejo — zdaj — zdaj se utrgajo.

Toda ne, ustavilo se je, vse se je ustavilo. Samo rebra se gibljejo, kratko, globoko dihanje jih dviga.

Na samem temenu zemlje se dviga križ in na njem razpeti Jezus. Zopet so se vzbudile misli in groza v Judežu, vstal je, zakaj je klečal, sam ni vedel. S hladnim pogledom se ozira okrog sebe. Tako gleda kruti zmagovalec, ki je v svojem srcu že odločil, da izroči vse smrti in pokončevanju. Zadnjikrat preleti s pogledom tuje bogato mesto, ki je še šivo in šumno, a samo dozdevno, zakaj že čuti hladno roko smrti. In v trenutku zagleda jasno, kakor svojo zmago, njeno zlovestno obotavljanje. Toda morda še spoznajo? Še ni pozno. Jezus je še živ. Saj gleda s prosečimi, hrepenečimi očmi. Kaj vendar drži prozorno tančico, ki zakriva ljudem oči, pajčolan, ki je tako tanek, kakor bi ga sploh ne bilo? Zdaj se zgodi — spoznali

bodo. Glej sedaj, vsa grozna tolpa moških, žensk in otrok se zgane in udere naprej, stre vojake, zalije jih do ušes v svoji krvi, izdere iz zemlje prokleti križ, in roke onih, ki ostanejo živi, dvignejo visoko nad temenom zemlje Jezusa! Hozana! Hozana!

Hozana? Ne, le leži na tleh, Judež! Dobro, ležal bo na tleh, šklepetal bo z zobmi kakor pes, toda on bo opazoval in čakal, dokler se vsi ne dvignejo. Toda kaj se je zgodilo s časom? Zdaj se je skoraj ustavil, da bi ga človek kar z rokama prijel, poteptal z nogama; z bičem bi ga pretepал kakor lenega osla — zdaj zopet se brezumno vali z neke gore in zapira sapo, roke zaman iščejo opore. Glej, tam joče Marija Magdalena. Tam joče mati Jezusova. Le naj jočeta. Kaj so zdaj njene solze, solze vseh mater, vseh žensk na svetu!

— Kaj so to solze? — se izprašuje Judež in besno tolče po nepokornem času, tepe ga s pestmi, preklinja ga kot sužnja. Tujec je, zato je tako nepokoren. O, če bi mu Judež mogel ukazati — toda on je last vseh, ki tu jočejo, se smejejo, klepetajo kakor na semnju; solnce je njegov zapo-

vednik, drži ga v oblasti križ in Jezusovo srce, ki tako počasi umira.

Kako polno je Judeževo srce! Z roko ga drži, a ono vpije: hozana! tako glasno, da zdaj pa zdaj vsi zaslišijo. Stiska ga k zemlji, a ono kriči: hozana, hozana! — kakor brbljavec, ki na ulici razmetava svete tajne ... Molči! Molči!

Čuj, kaj pomeni ta glasni, pretrgani jok, pritajeni vzkliki; vse se pomika h križu. Kaj je to? Ali so spoznali?

Ne, Jezus umira. Dihanje postaja redkejše. Ustavilo se je. — Ne, še en vzdih, še je na zemlji Jezus. Ali še? — Ne. — Ne. — Ne. Jezus je umrl.

Končano je. Hozana! Hozana!

Uresničile so se sanje in strah. Kdo iztrga zdaj zmago iz Iškarijotovih rok? Dopolnjeno je. Naj se zberejo vsi narodi na zemlji ob Golgati in naj zavpijejo iz milijon grl: hozana! hazana! če prelijejo morje krvi in solza, ob njenem podnožju — najdejo samo sramotni križ in mrtvega Jezusa.

Mirno in hlažno ogleduje Iškarijot mrtveca, za hip se njegov pogled ustavi na licu, ki ga je prvič, a še včeraj, poljubil s.

pozdravnim poljubom in počasi odhaja. Zdaj je ves čas njegov, zato hodi počasi; zdaj je njegova vsa zemlja, zato stopa trdo kakor poveljnik, kakor car, kakor človek, ki se v brezmejni radosti čuti na vsem svetu samega. Zagleda Jezusovo mater ter ji govori osorno:

— Ti jočeš, mati? Le joči, le joči, še dolgo bodo jokale s teboj vse matere na zemlji. Do takrat, da prideva skupno z Jezusom in ne uničiva smrti.

Kaj je blazen, ali se le norčuje, ta izdajalec? Ne, on je resen, strog je njegov obraz, in njegove oči ne begajo z blazno naglico kakor poprej. Glej, zaustavlja se in s hladno pazljivostjo motri novo, majhno zemljo. Majhna je postala, vso jo čuti pod svojimi nogami; gleda majhne gore, ki se tiho rdeče v poslednjih solnčnih žarkih, tudi gore čuti pod svojimi nogami; gleda v nebo, ki je na široko odprlo svoji sinji obok, gleda v okroglo solnce, ki se brezuspešno trudi, da bi peklo in slepilo — in nebo in solnce čuti pod svojimi nogami. Neizmerno in radostno samotni je trpko občutil nemoč vseh moči

in sil delujočih na svetu, in vse je vrgel v prepad.

Dalje stopa z mirnimi in mogočnimi koraki. In čas ne gre ne naprej ne nazaj: pokorno z njim vštric se pomika v vsej svoji ogromnosti.

Dopolnjeno je.

IX.

Podoben staremu sleparju, pokašljevaje, s priliznjenim nasmehom in z neprestanimi pokloni — se je predstavil sinedrijonu (višjemu sodnemu zboru) Judež iz Karijota, Izdajalec. To je bilo drugi dan po Jezusovem usmrčenju, okoli poldneva. Tu so bili zbrani vsi oni, Njegovi sodniki in morilci: postarni Ana s svojimi sinovi, natančnimi in odurnimi očetovimi predpodobami, od častihlepja izžeti Kajfež, njegov zet in vsi drugi člani sinedrijona, ki so ukradli svoja imena ljudskemu spominu — bogati in uplivni Saduceji, ponosni na svojo moč in poznavanje zakonikov. Molče so pričakovali izdajalca, in njihovi naduti obrazi se niso zganili: kakor bi se ne bilo nič zgodilo. In celo najnižji, najneznatnejši med njimi,

ki ga ostali sploh niso upoštevali, je visoko dvignil svoj ptičji obraz in gledal tako, kakor bi se ne bilo nič zgodilo. Judež se je priklanjal, priklanjal, priklanjal, a oni so gledali in molčali, kakor da ni vstopil človek, ampak se je vplazil nečisti mrčes, ki ga ne opazimo. Toda Judež Iškarijot ni prišel tako lahko v zadrego: oni so molčali, a on se je ne glede na to klanjal ter pomislil, da če je treba, se bo klanjal tako do večera.

Končno ga vpraša nepotrpežljivi Kajfež: — Česa želiš?

Judež se še enkrat prikloni in pravi skromno:

— To sem jaz, Judež iz Karijota, oni, ki vam je izdal Jezusa Nazarejca.

— No in kaj potem? Svoje si prejel. Poberi se! je ukazal Ana, toda Judež je nadaljeval s svojimi pokloni, kakor bi ga ne slišal. Kajfež pogleda Ano in ga vpraša:

— Koliko ste mu dali?

— Trideset srebrnikov.

Kajfež se je nasmehnil, nasmehnil se je celo Ana, in vse nadute obraze je preletel vesel nasmešek; oni s ptičjim obra-

zom se je celo na glas zasmel. In vidno prebledevši, prične hlastno Judež:

— Tako, tako. Seveda, to je zelo malo, toda ali je Judež nezadovoljen, ali kriči Judež, da so ga cropali? On je zadovoljen. Ali ni služil sveti stvari. Sveti. Ali ne poslušajo sedaj Judeža najmodrejši ljudje ter si mislijo: on je naš, Judež iz Kariota, naš brat je, naš prijatelj, Judež iz Karijota, Izdajalec? Ali si ne želi Ana poklekniti in poljubiti Judežu roko? — toda Judež ne dovoli tega, zakaj on je bedak, boji se, da bi ga ne ugriznil.

Kajfež izpregovori:

— Zapodi tega psa. Kaj laja?

— Poberi se odtod! Nimam časa, da bi poslušal tvoje budalosti," pravi ravno-dušno Ana.

Judež se vzravna in zakrije oči. To pretvarjanje, ki ga je tako lahko nosil vse svoje življenje, se je naenkrat izpremenilo v neznosno breme; in z enim migom očesnih vek ga je odvrget. In ko je vnovič pogledal Ano, je bil njegov pogled prost in odkrit in strašen v svoji goli resničnosti. A tudi tega niso opazili oni.

— Ti hočeš, da bi te izgnali s palicami! — zavpije Kajfež.

Zasopel pod težo strašnih besed, ki jih je vedno glasneje in glasneje govoril, da bi jih vrgel na sodnikove glave — je vprašal Judež hripavo:

— Ali veste ... veste li, kdo je bil On — Ta, Katerega ste včeraj obsodili in razpeli?

— Vemo. Poberi se!

— Z eno besedo bo hkratu raztrgal ta tanki pajčolan, ki zakriva njihove oči — in vsa zemlja se bo stresla pod težo neprizanesljive resnice! Imeli so dušo — vrgli so jo od sebe; imeli so življenje — izgubili so ga; imeli so luč pred očmi — večna tema in groza jih je zagrnila. Hozana! hozana!

In evo jih strašnih besed, razdirajočih grlo.

— On ni bil slepar. On je bil nedolžen in čist. Slišite? Juda vas je varal. Izdal vam je nedolžnega.

Čaka. In sliši ravnodušni, postarni Anin glas:

— In to je vse, kar si hotel povedati?

— Zdi se mi, da me niste razumeli — pravi dostojanstveno Judež in pobledi. — Judež vas je osleparil. On je bil nedolžen. Ubili ste nedolžnega.

Oni s ptičjim obrazom se smehlja, toda Ana je ravnodušen, Ana se dolgočasi, Ana zeva. In za njim zazeva Kajfež in pravi z utrujenim glasom:

— Kaj so mi že pravili o modrem Judežu iz Karijota? Saj je to prav navaden tepec, zelo dolgočasen tepec.

— Kaj! — kriči Judež, ves zaripel v obraz od jeze. — Kdo ste vi, modrijani! Judež vas je opeharil, slišite! On ni izdal Njega, ampak vas, modre može, vas močnejše je izdal smrti, ki je ne bo konec na veke. Trideset srebrnikov! Tako, tako. Saj je to cena vaše krvi, ki je umazana kakor pomije, ki jih izlicajo ženske za vrata svojih hiš. Ah, Ana, stari, sivi, glupi Ana, ki si se preobjedel zakonov — zakaj nisi dal en srebrnik, en obol več! Zakaj v tej ceni pojde tvoja slava na večne čase!

— Vem! — zavpije Kajfež, črn od jeze. Toda Ana ga zaustavi z enim migom.

in vedno enako ravnodušno vpraša Judeža:

— Ali si že vse povedal?

— Zakaj če pojdem v puščavo in zakličem zverem: zveri, slišale ste, koliko so ljudje ocenili svojega Jezusa, kaj napravijo tedaj zveri? Iz svojih brlogov prilezejo, zatulijo od jeze in vse prihite semkaj, pozabijo na svoj strah pred človekom in vas požro! Če zakličem morju: morje, ti veš, koliko so ocenili svojega Jezusa? Če porečem goram: gore, vi znate, koliko so ocenili Jezusa? Morje in gore zapuste svoja, od vekov določena jim mesta, pridejo sem ter padejo na vaše glave!

— Mar hoče postati Judež prerok? tako glasno povzdiguje svoj glas! — pripomni zaničljivo oni s ptičjim obrazom in pogleda vprašujoče Kajfeža.

— Danes sem videl blede solnce. S strahom je pogledalo na zemljo in govorilo: kje je človek? Danes sem videl škorpionja. Sedel je na kamnu, smejal se je in govoril: kje je človek, ne vidim ga! Kje je človek, povejte mi, ne vidim ga! Ali je Judež oslepel, nesrečni Judež iz Karijota!

In Iškarijot je glasno zajokal. V tem trenutku ni bil podoben razsodnemu človeku, in Kajfež se je obrnil od njega ter prezirno zamahnil z roko. Ana je nekoliko pomislil in rekel:

— Vidim, Judež, da si resnično malo dobil in to te razburja. Tu imaš še denarja, vzemi in nesi svojim otrokom.

Vrgel je nekaj, kar je rezko zažvenketalo. Ni še utihnil ta zvenk, ko mu je sledil drugi, čudno podoben temu: Judež je s polnimi pestmi metal srebrnike in obole v obraze sodnikov in velikih duhovnov ter tako vračal plačilo, ki ga je prejel za Jezusa. V poševnih curkih in krivih črtah so leteli novci na obraze, na mizo in se kotalili po tleh. Nekateri sodniki so zakrili obraze z rokami, drugi so poskočili s svojih prostorov ter vpili in zmerjali. Judež, ki je imel na piki Ano, je vrgel vajn zadnji novec, ki ga je dolgo iskala po žepu njegova tresoča se roka, pljunil je jezno in šel.

— Tako, tako! — je mrmral ter hitro stekel po ulicah, da so se otroci plašili pred njim.

— Zdi se mi, da si jokal, Judež? Ali ima Kajfež res prav, ko pravi, da je Judež iz Karijota glup. Kdor joče na dan velikega maščevanja, ta ga ni vreden — ali veš to, Judež? Ne pusti, da bi te varale tvoje oči, da bi se lagalo tvoje srce, ne zalivaj ognja s solzami, Judež iz Karijota!

Jezusovi učenci so sedeli v žalostnem molku in prisluškovali, kaj se godi zunaj hiše. Še je bila nevarnost, da bi se maščevalnost Jezusovih morilcev ne omejila samo Nanj, in vsi so pričakovali prihod straž in morebitnih novih obsodb. Poleg Janeza, ki mu je bila, njemu, Jezusovemu ljubljencu, osobito težka Njegova smrt, sta sedela Marija Magdalena in Matevž ter ga polglasno tolažila. Marija, ki je bila od solz zabuhla v lice, je mirno gladila z roko njegove bujne, valovite lase, a Matevž je s preudarkom govoril s Salomonovimi besedami:

— Potrpežljivost je boljša od hrabrosti, kdor samega sebe obvlada, je boljši od zavojevalca utrjenega mesta.

V tem trenutku vrata močno zaloputnejo in Judež Iškarijot vstopi. Vsi so prestrašeno poskočili; v začetku niso

celo razumeli, ali je to res on, toda ko so zagledali obsovražen jim obraz in rdečelaso, mazolasto glavo, so zavpili. Peter je celo dvignil obe roki in zakričal:

— Poberi se odtod, izdajalec! Pojdi, sicer te ubijem!

Toda vsi so sedaj pazljivejše pogledali izdajalčev obraz in oči ter prestrašeno zašepetali:

— Pustite ga, pustite ga! Satan se je naselil v njem.

Ko je Judež pričakal popolno tišino, je glasno vzkliknil: — Veselite se oči Judeža iz Karijota! Brezčutne morilce ste videle v tem trenutku, evo vam strahopetnih izdajalcev! Kje je Jezus? Prašam vas: Kje je Jezus?

Bilo je nekaj oblastnega v Iškarjotovem hripavem glasu, in ponižno je odgovoril Tomaž:

— Sam veš, Judež, da so našega učitelja včeraj razpeli.

— Zakaj ste to dopustili? Kje je bila vaša ljubezen? Ti, ljubljeni učenec, ti — skala, kje sta bila, ko so na les razpeli rajnega prijatelja?

— Kaj smo mogli napraviti, sam presodi — sklene roke Tomaž.

— Ti to izprašuješ, Tomaž. Tako, tako! — sklone glavo na bok Judež iz Karijota in hkratu se strese. — Kdor ljubi, ta ne izprašuje, kaj ima napraviti. On gre in vse napravi. On joče, on grize, on davi sovraga in mu lomi kosti! Kdor ljubi! Če se tvoj sin utaplja, ali pojdeš v mesto in poprašas mimogredoče: Kaj naj napravim? moj sin tone! Ali se ne vržeš sam v vodo in toneš skupno s sinom. Kdor ljubi!

Peter odgovori mračno na besne Judeževe besede:

— Jaz sem potegnil meč, toda On sam je rekel — ne smeš.

— Ne smeš? In ti si poslušal? — se zasmije Iškarijot. — Peter, Peter, ali je mogoče poslušati Ga! Ali se On razume kaj v ljudskih borbah!

— Kdor se mu ne pokori, pojde v večni ogenj. — Zakaj nisi šel? Zakaj nisi šel Peter? Ognjen pekel — kaj je to pekel? No in če bi tudi šel — zakaj imaš dušo, če si ne upaš vreči jo v ogenj, kadar se ti zljubi!

— Molči! — zavpije Janez in se dvigne. — On Sam je hotel to žrtvo. In Njegova žrtev je krasna!

— To naj bo krasna žrtev, ti tako govoriš, ljubljeni učenec? Kjer je žrtev, tam so tudi krvnik in izdajalci! Žrtva — to je smrt enega in sramota vseh. Izdajalci, izdajalci, kaj ste napravili z zemljo? Zdaj gledajo nanjo od zgoraj in zdolaj, se krohočejo in kričijo: pogledajte to zemljo, na njej so razpeli Jezusa! In pljuvajo nanjo — kakor jaz!

Judež jezno pljune na zemljo.

— On je vzel Nase greh vseh ljudi. Njegova žrtev je lepa! — ponavlja trdovratno Janez.

— Ne, vi ste nase vzeli ves greh. Ljubljeni učenec! Ali se ne začne s teboj rod izdajalcev, sorodnikov malodušnih in lažnikov? Slepci, kaj ste napravili z zemljo? Pogubiti ste jo hoteli, kmalu boste poljubljali križ, na katerem ste razpeli Jezusa! Tako, tako — da, križ boste poljubljali, to vam obljublja Judež!

— Judež, ne žali nas! — zarjove Peter ves rdeč v lice. — Kako bi mogli ubiti vse Njegove sovražnike? Mnogo jih je!

— Tudi ti, Peter! vzklikne srdito Janez. — Ali ne vidiš, da je satan stopil vanj. Pojdi od nas, iskušnjavec! Sama laž te je! Učenik ni ukazal ubijati.

— Toda ali vam je morebiti branil umreti? Čemu ste vi živi, ko je On mrtev. Čemu hodijo vaše noge, brblja vaš jezik neumnosti, mežikajo vaše oči; ko je On mrtev, negiben, nem? Kako morejo biti tvoja lica rdeča, Janez, če so Njegova blede? Kako moreš kričati, Peter, če On molči? Kaj naj storite, izprašujete Judeža? In odgovarja vam Judež, krasni, drzni Judež iz Karijota: umreti. Vi bi bili morali na ulico, za meče bi bili zgrabili vojake, za roke. Utopili bi jih v morju svoje krvi — umreti, umreti! Naj bi sam Oče Njegov zavpil od groze, ko bi vi vsi prišli tje!

Judež umolkne, dvignivši roko in nenkrat zapazi na mizi ostanke kosila. In z nenavadnim začudenjem, radovedno, kakor bi prvič v življenju videl hrano, jo pogleda in mirno vpraša:

— Kaj je to? — vi ste jedli? Morebiti ste tudi spali?

— Jaz sem spal — odvrne kratko Peter in povesi glavo. Čutil je že v Judežu človeka, ki more ukazovati. — Spal sem in jedel.

Tomaž izpregovori odločno in trdo:

— Vse to ni nič, Judež. Pomisli, če bi mi vsi umrli, kdo bi o Jezusu govoril? Kdo bi ponesel ljudem Njegov nauk, če bi umrli vsi: Peter, Janez in jaz?

— Kaj pa je sama resnica v izdajalčevih ustih? Ali jo boš z lažjo utrjeval? Tomaž, Tomaž, ali ne razumeš, da si zdaj samo čuvaj na grobu mrtve resnice. Čuvaj zaspi, in pride tat ter odnese resnico — povej, kje je potem resnica? Proklet bodi, Tomaž! Brezploden in ubog boš na veke, in vi z njim, prokleti!

— Sam proklet, satan! — krikne Janez, in za njim ponovijo njegov vzklik Jakob in Matevž in vsi ostali učenci. Samo Peter je molčal.

— Jaz grem k Njemu — pravi Judež in dvigne mogočno roko. — Kdo gre z Iškarijotom k Jezusu?

— Jaz! Jaz grem s teboj — zavpije Peter in vstane. Toda Janez in drugi ga z grozo ustavijo rekoč:

— Brezumnež! Ali si pozabil, da je izdal učenika v roke sovražnikom!

Peter se udari s pestjo v prsi in bridko zajoče:

— Kam naj grem? Gospod! Kam naj grem!

*

* *

Judež je davno, že za časa svojih samotnih izprehodov, določil mesto, kjer se ubije po Jezusovi smrti. Bilo je to na gori visoko nad Jeruzalemom; stalo je tam samo eno drevo, krivo, izmučeno od vetra, ki ga je na vse strani upogibovalo, na pol usahlo. Eno izmed svojih oblomljenih krivih vej je iztegovalo proti Jeruzalemu, kakor bi ga blagoslavljal, ali pa grozilo nekaj, in to vejo si je Judež izbral, da bi nanjo pripel zanjko. Toda pešpot do drevesa je bila dolga in utrudljiva, in Judež iz Karijota je bil zelo truden. Vedno isti majhni, ostri kamenčki so se mu kotalili pod noge in ga skoraj vlekli nazaj, a gora je bila visoka, od vetra objeta, zamišljena in zlobna. Že nekolikokrat se je Judež vsedel, da bi si odpočil, težko je dihal, a od

zadaj je skozi skalnate razpoke dihala v njegov hrbet hladna gora.

— Tudi ti, prokleta! — je govoril Judež prezirno, težko sopeč ter majal z glavo, v kateri so zdaj otopele vse misli. Potem je naenkrat dvignil glavo, na široko odprl ugasle oči in ježno mrmral:

— Ne, oni so prehudobni za Judeža. Ali slišiš, Jezus? Sedaj mi boš verjel? Jaz grem k Tebi. Sprejmi me ljubeznivo, zakaj truden sem. Potem se vrneva skupno v objemu kakor brata na zemljo. Kaj ne?

Zopet je majal z okamenelo glavo in spet je na široko odprl oči ter mrmral:

— No morebiti se boš tudi tam jezil na Judeža iz Karijota? Mi ne boš verjel? Ali me pošlješ v pekel? No in četudi! Pojdem v pekel. In na ognju Tvojega pekla bom koval železo, koval železo, da razrušim Tvoje nebo. Kaj ne? Tedaj mi boš verjel? Tedaj se povrneš z menoj zopet na zemljo, Jezus?

Končno se je Judež povzpел do vrha in do krivenčastega drevesa, in tu ga je začel mučiti veter. Toda ko ga je Judež

ozmerjal, je začel peti mehko in tiho — odletel je nekam veter ter se poslavljal.

— Dobro, dobro! A oni — so psi! — mu je odgovoril Judež, ki je delal zanjko. In ker bi ga mogla vrv prevariti ter se utrgati, jo je zato obesil nad obronkom — če se pretrže, najde vkljub temu smrt na kamenju. In predno se je z nogo odtegnil tlom, da bi obvisel, je Judež Iškarijot še enkrat skrbno opozoril Jezusa:

— Sprejmi me torej ljubeznivo, zakaj zelo sem utrujen, Jezus.

Poskočil je. Vrv se je nategnila, toda vzdržala je težo; Judežev vrat se je stanjšal, roke in noge so obvisle ob telesu, kakor če bi bile mokre. Umrl je. Tako sta v dveh dneh eden za drugim zapustila zemljo Jezus Nazarejec in Judež iz Karijota, Izdajalec.

Vso noč, podoben strašnemu sadu, se je gugal Judež nad Jeruzalemom; in veter ga je obračal zdaj proti mestu, zdaj proti puščavi — kakor bi hotel pokazati mestu in puščavi Judeža. No kamorkoli se je obračalo od smrti spačeno obličje — rdeči, s krvjo zaliti in sedaj kot brata enaki očesi sta nepremično zrl v nebo. A zju-

traj je neki bistrovidnež zagledal nad mestom višičega Judeža ter zakričal od strahu.

Prišli so ljudje ter ga sneli z drevesa, a ko so videli, kdo je to, so ga vrgli v mrtvo brezdno, kamor so metali crknjene konje, mačke in drugo mrhovino.

Že tisti večer so vsi verni zvedeli o strašni Izdajalčevi smrti, a drugi dan je o tem govoril že ves Jeruzalem. Zvedela je o njej kamenita Judeja, zvedela zelena Galileja; in do prvega in do drugega morja je priletela vest o Izdajalčevi smrti. Ne hitreje, ne počasneje, ampak vštric s časom je šla, in kakor njima čas konca, tako tudi ne bo konca povestim o Judeževem izdajstvu in njegovi strašni smrti. In vsi — dobri in hudobni — zapuščajo v prokletstvu njegov sramotni spomin; in v vseh narodih, ki so že bili in ki so še, ostal bo osamljen v svoji grozni usodi — Judež iz Karijota, Izdajalec.

LEONID ANDREJEV:

ELEAZAR.

Ko je Eleazar vstal iz groba, kjer je tri dni in tri noči ležal v tajinstvenem objemu smrti in ko se je živ vrnil na svoj dom, ljudje niso zapazili dolgo onih zlovestnih čudaških posebnostij, ki so sčasoma tako strašno raznesle njegovo ime. Prijatelji in znanci so ga neprestano obsipovali z ljubeznivostmi, skrbeli so za jed in pijačo, za novo obleko ter na ta način dajali duška svoji svetli radosti in naklonjenosti do njega, ki se je vrnil v življenje. In oblekli so ga v oblěko živih barv upanja in smeha, in ko je tako podoben ženinu v svatovski obleki zopet sedel v njihovi sredini za mizo ter zopet jedel in pil, so jokali od ganotja ter klicali sosede, da bi prišli pogledat njega, ki je tako čudežno vstal od smrti. Prišli so sosede ter se veselili v ginjeni radosti; prišli so neznani ljudje iz daljnih mest in vasi ter dajali v burnih vzklikih duška svojemu občudovanju — sploh je bila hiša Marije in

Marte podobna čebelnjaku, tako živo je bilo v njej.

To, kar se je pojavilo novega na Eleazarjevem licu in njegovih kretnjah, so si razlagali čisto naravno: to so sledovi težke bolezni in prestane nesreče, so govorili. Očividno, razdirajoče delo smrti na mrliču je bilo samo pretrgano vsled čudezne moči, a popolnoma uničeno ni bilo; to kar je smrti že dospelo napraviti z Eleazarjevim telesom in obrazom, je bilo podobno nekončani umetnikovi risbi, ki jo gledamo skozi tanko steklo. Na Eleazarjevih sencih, pod njegovimi očmi in na upadlih licih se je usedla gosta prstena barva; ravnotako prstenosivi so bili prsti dolgih rok, in na nohtih, ki so zrastle v grobu, je postajala ta prstena barva že bakrena in temna. Tuptam na ustnicah in po telesu je počila koža, ki se je bila v grobu napihnila in na teh mestih so ostale tanke, rdečkaste brazgotine, ki so se lesketale, kakor bi bile pokrite s prozorno sljudo. Tu li odebelil se je. Telo, ki se je bilo v grobu napihnilo, je ohranilo to strašno obliko in te grozne razpoke, ki se je iz njih razširjala neblagodišeča vlaga pričetega razkra-

janja. Toda težki mrliški duh, ki je bila ž njim nasičena Eleazarjeva pogrebna obleka, in kakor se je takrat zdelo, tudi njegovo telo, je kmalu popolnoma izginil, in čez nekoliko dni je prstena koža na licih in rokah bolj obelela, rdečkaste kožnate brazgotine so se uglasile, a popolnoma izginile niso nikoli. S takim obličjem se je predstavil ljudem v svojem novem življenju, a naravno se je zdelo to le tistim, ki so ga videli v grobu. Razen v obličju se je Eleazar izpremenil tudi v svoji naravi, a tudi temu se ni nihče čudil, in sploh ni ta sprememba obrnila nase one pozornosti, ki bi jo morala. Pred svojo smrtjo je bil Eleazar vedno vesel in brezskrben, ljubil je smeh in nedolžne šale. Zaradi te prijetne in odkrite veselosti, v kateri ni bilo ne zlobe, ne sence, ga je tako vzljubil njegov Učenik. A sedaj je bil resen in molčeč. Nikoli se ni pošalil in tudi na tuje dovtype ni odgovarjal s smehom; — tudi one besede, ki jih je le redko govoril, so bile zelo priproste, navadne, neobhodno potrebne, popolnoma brez vsebine in globine, kakor glasovi, ki izražajo z njimi živali bol in zadovoljnost, žejo in glad. Take

besede more govoriti človek vse življenje, in nikoli nihče ne zve, kako je trpela ali se radovala njegova globoka duša. In s takim mrliškim obličjem, nad katerim je tri dni in tri noči vladal mrak smrti — v krasni svatovski obleki, ki se je lesketala v rumenem zlatu in rdečem škrlatu, okorena in molčeč, strašno predrugačen in čudaški, toda še nepoznan od vseh — je sedel pri pojedini za mizo sredi prijateljev in znancev. Valovi zdaj nežnega zdaj burnega pirovanja so valovali okoli nje, tople, ljubeči pogledi so božali njegovo obličje, ki je ohranilo grobni hlad, in gorka prijateljska roka je gladila njegovo težko sivo roko. In godba je igrala. Poklicali so godce, ki so veselo godli, timpan, piščalka, citre in gosli. Kakor v čebelnjaku je šumelo, kakor škržati so cvrčali gostje — zdelo se je, da ptiči prepevajo nad srečno hišo Marije in Marte.

II.

Neki neprevidnež je odgrnil zagrijalo. Neki neprevidnež je z enim dihom neprevidno vržene besede razrušil svetle

čare in v nesramni nagoti razkril resnico. Ni se še zjasnila misel v njegovi glavi, ko so usta s smehom vprašala:

— Zakaj nam ne poveš, Eleazar — kaj je bilo tam?

In vsi so umolknili presenečeni po tem vprašanju. Kakor bi se šele sedaj domislili, da je bil Eleazar tri dni mrtev, so ga radovedno pogledali, pričakuje odgovora. Toda Eleazar je molčal.

— Ali nam nočeš povedati — se začudi oni, ki je vprašal. — Ali je tako strašno tam?

In zopet mu je ušla beseda pred mislijo; če bi šla za mislijo, ne bi tega vprašal, zaradi česar se je v hipu od meznanskega strahu stisnilo srce. In vsem je postalo tesno; že so v skrbih pričakovali Eleazarjev odgovor, toda on je molčal hladno in strogo ter je povesil oči. In tedaj zopet, kakor bi šele sedaj ugledali posinelo lice in odurno debelost; na mizi je ležala posinela roka, kakor da bi jo Eleazar pozabil — in vsi pogledi so se nehote in nepremično prikovali k njej, kakor da bi od nje pričakovali odgovora. A godci so še igrali, no molk je prišel tudi do njih. Kakor

voda, ki zalije raztreseno žerjavico, je ta molk pogasil vesele zvoke. Piščalka je umolknila; umolknil je tudi zvonki timpan, umolknile so pojoče gosli; kakor da se je struna utrgala, kakor da je sama pesem umrla — so se s trepetajočim glasom in pretrganim zvokom ustavile citre. In nastala je tišina.

— Ali nočeš? — je ponovil vprašalec, ki ni imel v oblasti več svojega brbljavega jezika. Bilo je tiho, in mirno je ležala bakreno posinela roka. Sedaj se je zganila na lahko, in vsi so olajšano vzdihnili ter dvignili pogled — naravnost na nje, obkolivši vse z enim pogledom, trudno in strašno jih je pogledal od smrti vstali Eleazar.

To je bilo tretji dan, odkar je Eleazar prišel iz groba. Od tega časa so vsi čutili pogubno moč njegovega pogleda, toda niti ti, ki jih je on za vedno uničil, niti oni, ki so bili v polnem, kakor smrt tajinstvenem življenju, niso našli moči, da bi se branili, — nikdar si niso mogli razjasniti grozote, ki je ležala v globini njegovih punčic. Gledal je Eleazar mirno in ravnodušno, ne da bi hotel kaj prikriti, a tudi ne z namenom,

da bi kaj povedal, — celo hladno, kakor oni, ki je popolnoma ravnodušen za vse, kar živi. In mnogi brezskrbni ljudje so prišli v njegovo bližino ter ga niso zapazili, a potem so s strahom spoznali, kdo je bil ta debeli in mirni človek, ki se jih je dotikal s krajci svoje prešerne in bleščeče obleke. Solnce ni prenehalo sijati, če je on koga pogledal, studenec je dalje žuborel in domače nebo je ostalo brez oblačka, jasno in sinje — a človek, ki je pogledal v njegove zagonetne oči, ni čutil več solnca, že ni slišal studenca in ni poznal domačega neba. Časih se je človek bridko razjokal; včasih je v obupu lase pulil iz glave in brezumno klical na pomoč druge ljudi — no, največkrat se je zgodilo tako, da je začel ravnodušno in mirno umirati, umiral je dolgo vrsto let, umiral je pred očmi vseh, umiral je brez barve, ovenel in dolgočasen kakor drevo, ki molče usiha na kamenitih tleh. Prvi, to so tisti, ki so kričali in noreli, so se povrnili včasih v življenje, a drugi nikoli.

— Torej nam nočeš povedati, Eleazar, kaj si tam videl? — ponovi tretjič oni, ki je vprašal. Toda zdaj je bil njegov glas

ravnodušen in mrtev, siv dolgčas je topogledal iz njegovih oči. Kakor prah je vse obraze zakrila ista otopelost; s topim začudenjem so se gostje pogledovali in niso razumeli, zakaj so se pravzaprav zbrali tu, čemu sede za bogato obloženo mizo. Niso več govorili. Ravnodušno so se domislili, da je treba iti domov, toda niso mogli premagati otopelosti in lenobnega razpoloženja, ki sta izpili iz njegovih mišic vso moč — sedeli so dalje, raztreseni daleč drug od drugega kakor lučice, raztresene po nočnem polju. No muzikantom so plačali, zato da bi igrali, zopet so ti prišli za godala in zopet so se razlili in poskočili naučeni žalostni glasovi. Vedno ista navadna pesem jih je objemala, toda začudeni so obstali gostje. Niso pojмили, zakaj ljudje drgajo po strunah ter si s piščalkami napihujejo lica, da tako povzročajo čuden, raznozvočen šum.

— Kako slabo igrajo! — pravi nekdo.

Godci so se užalili in odšli. Za njimi so drug za drugim odkrevsali tudi gostje, zakaj naredila se je bila noč. In ko jih je od vseh strani obkrožala gluha tema, tedaj se jim je prikazal nenadoma v grozni

luči Eleazarjev obraz; posinelo mrliško lice, svatovska obleka, krasna in bleščeča, in hladen pogled, ki je v njem počivala ona grozota. Kakor okameneli so stali po raznih kotih, tema jih je obdajala, a v temi se je še svetleje razgrnila strašna prikazen, nadnaravni obraz onega, ki se je nahajal v zagonetnem objemu smrti. Tri dni je bil mrtev; tri dni je vzšlo solnce, a on je bil mrtev; otroci so se igrali, voda je žuborela med kamenjem, žgoč prah se je dvigal po izvoženi cesti — a on je bil mrtev. In sedaj je zopet med ljudmi, — dotika se jih — gleda nanje! — in skozi črne kolo-barčke njegovih punčic prodira kakor skozi temno steklo na ljudi nepojmljivo Tam.

III.

Nihče se ni brigal za Eleazarja, noben sorodnik ne znanec ni ostal pri njem in velika puščava, objemajoča sveto mesto, se je približala do samega praga njegovega bivališča. In v hišo se je priplazila, kakor žena se je vlegla v njegovo posteljo in pogasila ognje. Nihče se ni brigal za

Eleazarja. Druga za drugo sta zbežali njegovi sestri Marija in Marta — dolgo ga ni hotela zapustiti Marta, zakaj ni znala, kdo ga bo hranil in bo skrbel zanj, dolgo časa je jokala in molila, toda neke noči, ko se je veter izprehajal po pustinji, se je tiho oblekla in odšla. Eleazar je najbrže slišal, kako so vrata zaloputnila. in ker niso bila dobro zaprta, so ropotala vsled vetrovih sunkov ob podboju — toda on se ni dvignil, ni šel ven, ni šel pogledat. In vso noč do jutra so suštele nad njegovo glavo ciprese, turobno so tolkla vrata, puščajoča v hišo hladno, nemirno begajočo pustinjo. Kakor gobavega so se ga izogibali vsi, kakor gobavemu so hoteli obesiti za vrat zvonček, da bi se lahko vsakdo o pravem času izognil njegovemu srečanju. Toda nekdo je prebledel ter rekel, kako strašno bi bilo, ako bi ponoči zaslišali skozi okna glas Eleazarjevega zvončka, — in vsi so prebledeli in mu prikimali.

In ker sam ni skrbel zase, bi mogoče umrl za lakoto, če bi mu sosedge, ki so se bogve česa bali, ne polagali hrane. Prinašali so jo otroci, oni se niso bali Eleazarja, toda tudi zasmehovali ga niso, kakor za-

smehujejo navadno otroci v svoji nedolžni neusmiljenosti nesrečneže. Eleazar jim je bil ravnodušen in z isto brezbriznostjo jim je vračal Eleazar. Ni čutil želje, da bi jih pohvalil za usluge, da bi pogladil črno glavico in pogledal v naivno lesketajoče se očke. Izročena oblasti časa in puščave, se je njegova hiša razrušila in že davno so se po soseski razbežale meketajoče, sestradane koze. Tudi syatovska obleka je pobledela, kakor jo je oblekel tistega srečnega dne, tako jo je nosil, ni se preoblačil, kakor bi ne videl razlike med novim in starim, med raztrganim in celim.

Živa barva je pobledela; srditi mestni psi in ostro trnje so izpremenili nežno tkanino v cunjje.

Po dnevu, ko je neusmiljeno solnce ubijalo vse, kar je živega in so se celo škorpijoni izgubili pod kamenjem ter se zvijali od brezumne želje, da bi pikali, je on nepremično sedel, izpostavljen žarkom ter z vzdignjenim obličjem in kosmato divjo brado strmел v solnce.

Ko so ljudje še z njim občevali, so ga nekoč vprašali:

— Ubogi Eleazar, ali se ti zdi prijetno sedeti in gledati v solnce? — in on je odgovoril:

— Da, prijetno.

Tako očividno silen je bil hlad tridnevnega groba, tako globoka njegova tema, da ni bilo na zemlji toplote ne svetlobe, ki bi mogla ogreti Eleazarja in razsvetliti mrak njegovih oči — so pomislili oni, ki so vprašali, in odšli z vzdihom.

In ko se je bakrenordeča, ploščata krogla spuščala k zemlji, se je napotil Eleazar v puščavo. Šel je naravnost proti solncu, kakor bi ga hotel dohiteti. Vedno naravnost proti solncu je hodil; nekateri so ga skušali zasledovati na njegovih poteh, da bi doznali, kaj dela po noči v puščavi: neizbrisljivo se je tem vtisnila v dušo črna slika visokega debelega človeka na rdečem ozadju žareče kroglice. Noč jih je pregnala s svojim strahom in tako niso mogli zvedeti, kaj dela v puščavi Eleazar, toda črna slika na rdečem ozadju se jim je vžgala v mozeg in se ni več izbrisala. Kakor žival, ki ji prah zasuje oči, besno drgne s tacami gobec, tako glupo so tudi oni otirali svoje oči, toda to, kar jim

je zapustil Eleazar, je bilo neizbrisno in pozabili so na to morda samo s smrtjo.

A živeli so ljudje daleč, ki niso nikoli videli Eleazarja, ampak le slišali o njem. S predrzno radovednostjo, ki je močnejša od straha, ki se redi ob strahu, s pritajenim zaničevanjem v srcu so prihajali k njemu, ki je sedel na solncu, da bi se pogovarjali z njim. V tistem času ni bil pogled na Eleazarja tako strašen; v prvih trenutkih so tleskali s prsti in z omalovaževanjem sodili o gluposti prebivalcev svetega mesta, a ko so končali kratki razgovor z njim ter se napotili domov, je bil pogled nanje tak, da so jih prebivalci svetega mesta hipoma spoznali in rekli:

— Evo vam še nespametnika, ki ga je Eleazar pogledal — in s pomilovanjem so umolknili ter sklenili roke. Prišli so, rožljaje z orožjem, hrabri vojaki, ki niso poznali strahu, prihajali so s smehom in s pesmijo srečni mladeniči in trgovci, žvenketaje s svojimi novci so prihiteli za trenotek, tudi oholi služabniki templja so potrkali s svojimi palicami na Eleazarjeva vrata — a nikdo se ni vrnil tak, kakršen je prišel. Ista strašna senca jim je za-

grnila duše, in stari znani svet je bil zanje ves drugačen. Tako so izražali svoja čustva oni, ki so sploh še kaj govorili:

Vsi predmeti, ki jih vidimo z očmi, so postali pusti, lahki in prozorni, podobni svetlim sencam v temni noči; zakaj ta velika tema, ki objemlje vesoljni svet, ni razsvetlila ne solnca ne lune ne zvezd, ampak z neomejenim črnim pokrovom je zagrnila tema zemljo, kakor mati jo je objela; v vsa telesa je prodrla ta tema, v železo in kamen, ostali so samo delci teles, ki so izgubili zvezo; in tudi v globino teh delcev je prodrla, in narazen so šli delci delcev;

zakaj te velike puščobe, ki objemlje svet, ni polnilo nič vidnega, ne solnce, ne luna, ne zvezde, neprodorna je kraljevala, povsod prodirala, vse razkrajala, telo od telesa, delce od delcev;

po puščavi je drevje razprostiralo svoje korenine in bilo je samo pusto, v puščavi se je zdelo, da se cerkve, dvorci in hiše zdaj pa zdaj razrušijo, a tudi vse to je bilo pusto; — v puščavi je nemirno vstajal človek in bil je sam pust, lahek kakor senca;

zakaj časa ni bilo več, in začetek vsake reči se je strnil z njenim koncem, še so zidarji zidali poslopje, še so kladiva udarjala, ko so že videli njegove razvaline in puščavo na mestu teh razvalin; komaj se je človek porodil, že so mu gorele pogrebne sveče, a tudi te so ugasnile, in na mestu človeka in pogrebnih sveč nisi videl drugega nego puščavo;

in v pustinjo in mrak zakrit je človek brezupno trepetal pred grozo večnosti.

Tako so govorili oni, ki so sploh še govorili. Ali verjetno je bilo, da bi lahko mnogo več povedali oni, ki niso nič govorili, ampak so molče umirali.

IV.

V tistem času je živel v Rimu znamenit kipar. Iz ilovice, marmorja in bronca je vstvarjal božanska in človeška telesa, in takšna je bila njihova božanska krasota, da so jih ljudje imenovali nesmrtna. Toda on sam je bil nezadovoljen in je trdil, da je še nekaj resničnejšega, lepšega, česar ne more udahniti ne v mramor,

ne v bron. — Kje je lunin svit? — je govoril. Kje je solčni blesk? — je vzklikal, — zakaj v mojem mramorju ni duše, ni ga življenja v mojem lepem bronu. In ko je v mesečnih nočeh počasi blodil po cesti med sencami cipres, in se je njegova bela halja bleščala v mesečini, so ga ogovarjali srečnejši s prijaznim nasmehom:

— Ali greš pobirat lunin blesk, Avrelij! Zakaj nisi vzel s seboj koša?

Z istim nasmehom je pokazal na svoje oči:

— Poglejte moje koške, kamor zbiram lunin blišč in solčno svetlobo.

In to je bila resnica: v njegovih očeh se je svetila luna, solnce je odsevalo v njih. A ne prvega ne drugega ni mogel vklesati v mramor, in v tem je bilo svetlo trpljenje njegovega življenja. Izviral je iz stare patricijske rodovine, imel je dobro ženo in otroke in v ničemer ni trpel pomanjkanja. Ko je došel do njega temni glas o Eleazarju, se je posvetoval z ženo in prijatelji ter se napotil v daljno Judejo, da bi videl njega, ki je tako čudežno vstal od mrtvih. V tistih dnevih mu je bilo nekoliko dolgčas in nadejal se je, da razbi-

stri na poti utrujeno opazovalnost. To, kar so mu pripovedovali o vstalem od smrti, ga ni strašilo: on je mnogo razmišljal o smrti in ni je ljubil, tudi onih ni ljubil, ki so jo vezali z življenjem. Tostran — krasno življenje, onstran — zagonetna smrt, je pomislil, in boljšega si ne more izmisliti človek, kakor da živi, se raduje življenja in življenske krasote. Imel je celo neko nečimerno željo prepričati Eleazarja o resničnosti svojega naziranja, vrniti je hotel življenju dušo, kakor se je vrnilo telo. Tem več se mu je zdelo to lahko, ker so glasovi o vstalem od smrti vzbujali strah in so bili čudni, a niso podajali vse resnice o njem, le nejasno so svarili pred nečim strašnim.

Že se je dvignil Eleazar s kamna, da bi šel za solncem, ki je tonilo v puščavo, ko se mu je približal bogati Rimljan v spremstvu oboroženega sužnja. Z zvonkim glasom ga je ogovoril:

— Eleazar!

In Eleazar je uzrl krasno, ponosno, od slave obžarjeno lice, svetlo obleko in drage kamne, ki so se bleščali v solncu. V rdečkastih žarkih sta bili njegova glava

in obličje podobni medlemu svitu brona — in vse to je videl Eleazar. Pokorno je sedel na svoje mesto in utrujeno povetil oči.

— Seveda, lep nisi, Eleazar — je govoril mirno Rimljan ter se igral z zlato verižico. — Celo strašen si, moj ubogi prijatelj: in smrt ni bila lena v onem dnevu, ko si ji tako neprevidno padel v roke. No, ti si debel kakor sod, a debeli judje navadno niso hudobni, pravi veliki Cezar, in jaz ne razumem, zakaj se te ljudje tako boje. Ali dovoliš, da prenočim pri tebi? Pozno je že, in jaz nimam prenočišča.

Še nikdo ni prosil Eleazarja prenočišča.

— Jaz nimam ležišča, je rekel.

— Jaz sem za silo tudi vojak in lahko spim sede, — odgovori Rimljan. — Zažgemo si ogenj...

— Nimam ognja.

— Tedaj bova v temi prijateljski razgovarjala. Nekoliko vina boš vendarle imel...

— Nimam vina.

Rimljan se je zasmejal.

— Sedaj razumem, zakaj si tako mračen in ne ljubiš svojega drugega življenja. Vina ni! No, nič ne de, pa tako ostaniva: saj so besede, ki postane po njih glava bolj okrogla kakor po falernskem vinu.

Z migom roke je odpustil sužnja, in ostala sta sama. Spet je začel govoriti kipar, toda skupno z zahajajočim solncem je zamiralo življenje v njegovih besedah, ki so postajale brezbarvne in puste, — kakor bi se opotekale na majajočih se tleh, kakor bi se spotikale in padale, omamljene vsled žalosti in obupa. Črni prepadi so zijali med njimi, kakor oddaljena znamenja velike puščave in velikega mraka.

— Zdaj sem tvoj gost, in ti me ne smeš užaliti, Eleazar! — je govoril. — Gostoljubnost veže tudi one, ki so bili tri dni mrtvi. Saj si, kot so mi pravili, preležal tri dni v grobu. Tam je hladno, seveda... in od tega si si navzel grdo navado, da živiš brez ognja in vina. A jaz ljubim ogenj, tukaj pada tako hitro mrak na zemljo... Poteze na tvojem čelu in na obrvih so zelo zanimive, podobne so razvalinam, ki jih je pepel zasul po potresu. Čemu paносиš tako čudno in grdo

obleko? Videl sem ženice v naši deželi, in tudi one nosijo tako obleko — tako smešno obleko — tako strašno obleko ... Ali si ti ženin?

Že se je skrilo solnce, črna gigantska senca je pribežala od vzhoda, kakor ogromne bose noge je zašuštela po pesku in hladna sapa mu je pretresala ves hrbet.

— V temi se zdiš še večji, Eleazar, kakor da si odebelel v teh minutah. Kaj te tema tako redi? Ali jaz hočem ognja, četudi majhen ogenj. Zebe me nekoliko, pri vas so tako barbar-sko hladne noči ... Če bi ne bilo tako temno, bi ti rekel, da me pogledaš, Eleazar. Da, zdi se mi, da gledaš ... Seveda me gledaš, to čutim — no, in končno si se nasmehnil.

Noč je prišla in težka črnina je zalila vzduh.

— Kako lepo bo zjutraj, ko solnce zopet vzide ... Saj menda veš, da sem jaz slavní kipar, kakor me nazivljejo prijatelji, jaz vstvarjam, da, to se pravi vstvarjati ... a zato je potreben dan; mrzlemu mramorju vdiham življenje, na ognju to-

pim zvonki bron, na živem žarečem ognju ... Zakaj si me dregnil z roko!!

— Pojdiva — pravi Eleazar — ti si moj gost.

Stopila sta v hišo. Dolga noč je legla na zemljo.

Suženj ni mogel dočakati svojega gospoda in prišel je ponj, ko je solnce že visoko stalo. In zagledal je: točno pod žgocimi solnčnimi žarki sta sedela vstric Eleazar in njegov gospod. Gledala sta kvišku in molčala. Zajokal je suženj in glasno zavpil:

— Gospod, kaj se je zgodilo s teboj, gospod!

Še isti dan se je vrnil v Rim. Vso pot je bil Avrelij zamišljen in je molčal, pazljivo je motril vse: ljudi, baržo in morje; videlo se je, kako se je trudil, da bi nekaj pozabil. Na morju jih je zajel silen vihar, in ves čas se je Avrelij nahajal na krovu, strastno motreč dvigajoče se in padajoče valove. Doma so se silno prestrašili, ko so ugledali strašno izpremembo na kiparju, toda on je pomiril domače in rekel pomenljivo:

— Našel sem.

In v isti umazani obleki, ki je ni menjal vso pot, se je lotil dela, in mramor je pokorno zvenel pod odmevajočimi udarci kladiva. Dolgo in strastno je delal, nobenega ni pustil blizu, končno je nekega jutra naznanil, da je delo dovršeno, in velel je poklicati prijatelje, stroge sodnike in poznavalce umetnosti. In pričakujoč jih, se je razkošno oblekel v svetlo praznično obleko, ki se je lesketala od žoltega zlata in rdečega škrlata.

— Poglejte, kaj sem ustvaril, — je rekel zamišljeno.

Pogledali so ga prijatelji in senca globoke žalosti je pokrila njih lica. To je bila spaka brez nikake očem znane oblike, a vendar je izražala neko novo, neznano podobo. Na tanki, krivi vejici, ali pravzaprav na spačeni predpodobi njeni je ležala kriva in čudno slepa, brezoblična masa; bila je to napol vtisnjena, napol vzbočena zmes sirovih odlomkov, ki so onemoglo stremili za tem, da bi se razbežali. In slučajno so zapazili pod eno izmed divje kričečih vzboklin čudno izklesanega metulja s prozornimi krili. Zdelo se je, da tre-

peče ta metulj v onemogli želji, da bi nekam poletel.

— Kaj naj pomeni ta čudni metulj, Avrelij? — praša nekdo neodločno.

— Ne vem — odgovori kipar.

A bilo je potrebno povedati resnico, in eden izmed Avrelijevih prijateljev, ki ga je najbolj ljubil, je rekel trdo:

— To je grdo, bedni moj prijatelj. To je treba uničiti. Daj kladivo.

In z dvema udarcema je razrušil stransko maso, pustil je le prečudno izklesanega metulja.

Od tega časa ni Avrelij ničesar več ustvaril. Z globokim ravnodušjem je gledal bron in mramor in svoja prejšnja božanstvena stvarjenja, na katerih je počivala nesmrtna krasota. Da bi vdahnili vanj stari ogenj do dela, da bi obudili v njem zamrlo dušo, so ga vodili prijatelji gledat tuje prelepe umotvore, — toda on je ostal enako ravnodušen, in nasmeh ni segel njegovih stisnjenih usten. In samo tedaj, ko so mu na dolgo in široko govorili o lepoti, je izustil trudno in mrtvo:

— E, kaj bi tisto, vse je laž.

A podnevu, ko je svetilo solnce, je hodil v svoj bogati, umetelno nasejani vrt in ko je došel na kraj, kjer ni bilo sence, je izpostavil svojo golo glavo in motne oči solnčnemu blesku in vročini. Frfotali so rdeči in beli metulji, iz skrivljenih ust blaženo pijanega satira je tekla s pljuskom voda v mramornati vodnjak, a on je sedel, ne da bi se ganil kakor moten odsev onega, ki je sedel v globoki daljavi pred samimi vrati pustinje, ravnotako negibno, pod ognjenim solncem.

V.

In tedaj je pozval k sebi Eleazarja sam veliki, božanstveni Avgust.

Oblekli so Eleazarja razkošno, v slavnostno svatovsko oblačilo. Kakor da je to oblačilo postalo postava in da je moral on vstati do smrti ženini neznane neveste. Izgledalo je to, kakor da bi staro, gnijočo, že razpadajočo rakev obrobili z zlatom in privesili nanjo nove, veselo bingljajoče čope. Slavnostno so ga privedli vsi nakičeni in bleščeči; zdelo se je po pravici, da se pomika svatovski izprevod, in sprednji v sprevodu so hrupno

trobili, napravljaje prostor imperatorjev-
vim poslancem. Toda pusto je bilo Elea-
zarjevo potovanje. Vsa domovina je že
proklinjala obsovraženo ime čudežno
vstalega od smrti. Ljudstvo je bežalo že
ob sami vesti, da se bliža. Osamelo so
trobile medene trobente, le pustinja je od-
govarjala s svojim zateglim odmevom.

Nato je začela vožnja po morju. Bila
je to najlepša in najžalostnejša barka, ki
je kdaj odsevala v lazurnih valovih sre-
dozemskega morja. Mnogo ljudi se je na-
hajalo na njej, a ona je bila molčeča in ti-
ha kakor grobnica; zdelo se je, da voda
brezumno joče, ko se umika ostremu, le-
po zavitemu ladijinemu nosu. Sam je
sedel tam Eleazar in izpoštljaval glavo
solncu, prisluškoval je strujinemu žubo-
renju in molčal, a v daljavi so v žalostni
gruči žalujočih senc brez moči in mrtvo
ležali ali sedeli mornarji in poslanci. Ako
bi v tem času treščilo, ali če bi veter raz-
trgal rdeča jadra, bi bila barka gotovo
izgubljena, zakaj nobeden izmed onih, ki
so bili na njej, ni imel ne moči ne volje, da
bi se boril za življenje. S poslednjim na-
porom so nekateri stopili k robu in se ko-

prneče zagledali v modro prozorno globino: mogoče da se zablešče v valovih rožasta Najadina ramena, mogoče da se prikaže brezumno veseli in pijani Centaver, peneč vodo s kopiti. A pusto je bilo morje, in morska globina je bila nema in pusta.

Brezbrižno je stopil Eleazar na ulice večnega mesta. Vse njegovo bogastvo, vse veličanstvo poslopij, ki so jih postavili giganti, ves blesk in krasota in godba rafiniranega življenja — vse to je bilo njemu odmev vetra v puščavi, odsev žarečega, rahlega peska. Vrstili so se slavnostni vozovi, pomikale so se tolpe močnih, lepih, ponosnih ljudi, vstvariteljev večnega mesta, in ponosnih vrstnikov njegovega življenja; razlegala se je pesem, smejale so se fontane in ženske s svojim srbrnim smehom, filozofirali so pijanci, s smehom so jih poslušali trezni, — in podkve so pele po kamenitem tlaku. Od vseh strani obdan z veselim šumom, s hladnim pečatom molčečnosti se je pomikal sredi mesta debeli, okorni človek, ki je sejal za seboj puščobo in žalostno, morečo togo. Kdo se drzne žalovati v Rimu?

— so mrmrali in se mrdali meščani. A črez dva dni je vedel ves Rim o čudežno vstalem od smrti in se ga ogibal v strahu. No, bilo je tukaj tudi več pogumnih ljudi, ki so želeli poskusiti svojo moč, in njihovemu nespametnemu klicu se je Eleazar pokorno odzval. Zadržan z vladarskimi posli, je imperator odlašal z vzprejemom. Celih sedem dni je posečal ljudi čudežno vstali od smrti.

Zgodilo se je, da je prišel Eleazar k veselemu pijancu, ki ga je vzprejel z veselim smehom na rdečih ustnih.

— Pij, Eleazar, pij! — je vpil oni. Avgust se bo smejal, ko te vidi pijanega. Smejale so se nage in pijane ženske, in na Eleazarjeve roke je deževalo cvetnih listov. No, pogledal je pijanec v njegove oči — in za vedno je utihnilo njegovo veselje. Vse življenje je ostal pijan; že ni nič več pil, a bil je pijan, — toda namesto veselih prikazni, ki jih rodi vino, so strašne sanje obsenčile njegovo nesrečno glavo. Strašne sanje so bile edina hrana njegovega uničenega duha. Strašne sanje so ga ponoči in podnevi držale v megli svojih grozovitih podob, in sama smrt ni

bila strašnejša, tako strahoviti so bili njeni predhodniki.

Nekoč pride Eleazar k mladeniču in deklici, ki sta se imela rada; bila sta krasna v svoji ljubezni. Ponosno in krepko je objemal mladenič svojo izvoljenko in rekel s tihim sočutjem:

— Poglej naju, Eleazar, in raduj se z nama. Ali je še kaj močnejšega od ljubezni?

In Eleazar ju je pogledal. Do konca življenja se nista nehala ljubiti, toda njuna ljubezen je bila žalostna in mračna kakor nagrobne ciprese, ki sesajo s svojimi koreninami trohnobo iz grobov in željno iščejo z ostrino svojih vrhov nebes v tihih večernih urah.

Nepoznana moč življenja ju je vrgla drug drugemu v objem, a od zdaj naprej sta mešala poljube s solzami, uživanje z bolestjo; dvakratna sužnja sta se čutila: pokorna sužnja zapovedujočega življenja, ponižni slugi strašnega molčečega Nič. Večno združena in večno razdružena sta vzplamtela kakor iskre in kakor iskre ugašala v brezmejni temoti.

Zopet pride Eleazar nekoč k samoza-vestnemu modrijanu, in modrijan mu pravi:

— Jaz že vse vem, kaj mi zamoreš povedati še strašnega, Eleazar? S čim me hočeš ustrašiti?

A ni prešlo mnogo časa, ko je modrijan občutil, da spoznanje groze ni še groza, in prikazen smrti ni smrt. Občutil je, da sta modrost in glupost popolnoma enaki pred obličjem Brezkončnosti, kakor bi jih Brezkončnost ne poznala. In izginila je meja med poznanjem in nepoznanjem, med lažjo in resnico, med vrhom in delom. V praznosti je obvisela njegova brezoblična misel. Tedaj se je zagrabil za sivo glavo in topo zakričal:

— Ne morem misliti! Ne morem misliti!

Tako je poginjalo pod ravnodušnim pogledom čudežno vstalega od smrti vse, kar podkreplja življenje, njegov smisel in radost. Začeli so govoriti, da ga je nevarno pustiti k imperatorju in da bi bilo boljše, če ga ubijejo, pokopljejo na skrivnem ter porečejo, da se je skril bogve kam. Že so brusili meče mladeniči ter se za

blagor ljudstva samozatajevalno pripravljali k uboju, ko je Avgust ukazal, naj naslednje jutro privedejo k njemu Eleazarja ter tako razbil njihove nasilne načrte.

Dasiravno niso mogli popolnoma odstraniti Eleazarja, vendar so hoteli ublažiti nekoliko težek vtis, ki ga je napravljajl njegov obraz. V ta namen so izbrali spretnih umetnikov in brivcev, ki so se vso noč trudili z Eleazarjevo glavo. Pristigli so mu brado in mu jo privili, tako da je dobila čedno, lepo podobo. Neprijetna je bila mrtvaška barva njegovih rok in obličja, a z barvami so jo odstranili: pobelili so roke in pordečili lice. Oduerne so bile gube prestanega trpljenja, ki so razoravale starikavi obraz; tudi te so zamazali, zagladili popolnoma in na čistem fondu s čopiči naslikali gubice dobrodušnega smeha in prijetne, brezsladne veselosti.

Ravnodušno se je Eleazar pokoril vsemu, kar so počenjali z njim in v kratkem času se je izpremenil v naravno debelega, lepega starca, mirnega in dobrodušnega deda mnogoštevilnih vnukov. Še ni izginil z njegovih ust nasmešek, še se

je skrivala v očesnih ogljih starčevska tiha nežnost — tak se je zdel sedaj. Toda svatovske obleke si mu niso upali sleči, njegovih oči niso mogli zameniti — temnih in strašnih stekel, skozi katera je gledalo na ljudi nedosegljivo Tam.

VI.

Veličanstvo imperatorskih dvoran ni ganilo Eleazarja. Kakor bi ne videl razlike med svojo razpalo hišo, v kateri se je izprehajala pustinja, in med kamenitim, krasnim dvorcem. Tudi mramornata tla so se izpreminjala pod njegovimi nogami v ribajoči se pustinski pesek, in množica krasno oblečenih, ponosnih ljudi je pod njegovimi pogledi postala podobna zračni praznoti. Niso ga pogledali v oči, boječ se izpostaviti se vplivu njegovega strašnega pogleda; še'e, ko so po odmevu težkih korakov spoznali, da je šel mimo, so dvigali glave in s plašno radovednostjo ogledovali podobo debelega, nekoliko upognjenega starca, ki je polagoma tonil v srcu imperatorjevega dvorca. Ako bi sama smrt šla mimo, bi se je ljudje toliko ne ustrašili: zakaj do tedaj je bilo tako, da

je smrt poznal le oni, ki je umrl, a živ človek je poznal le življenje — in med njima ni bilo mosta. Toda ta nenavadni človek je poznal smrt in zagonetno in strašno je bilo njegovo prokletost in poznanje. Ubije nam našega velikega božanskega Avgusta — so pomislili s strahom ljudje ter pošiljali brezupne kletve za Eleazarjem, ki se je počasi in ravnodušno izgubljal vedno dalje in dalje, vedno globokeje in globokeje.

Že je znal tudi Cezar, kdo je Eleazar ter se pripravil k vzprejemu. Toda bil je možat človek, čutil je svojo ogromno nepremagljivo silo in v usodnem dvoboju s čudežno vstalim ni želel opore in slabotne pomoči ljudske. Sam, iz obličja v obličje se je sestal z Eleazarjem.

— Ne poglej me še, Eleazar — je ukazal vstopivšemu. — Čul sem, da je tvoja glava podobna Meduzini, in da se vsakdo, ki ga ti pogledaš, izpremeni v kamen. A jaz te hočem pogledati in se pogovoriti s teboj, predno se izpremenim v kamen — je pristavil s cesarsko šaljivostjo, ne popolnoma brez bojazni.

Stopil je bliže k Eleazarju in pazljivo motril njegovo lice in nenavadno praznično oblačilo. Umetelna potvorba ga je prevarila, dasi je imel globok in oster pogled.

— Tako. Na videz nisi strašen, častitljivi starček. A tem hujše za ljudstvo, če je zlo zakrito v tako častitljivo in prijetno zunanjost. Sedaj se pogovoriva.

Avgust je sedel in pričel izpraševati z očmi in besedo:

— Zakaj me nisi pozdravil, ko si vstopil?

Eleazar odgovori ravnodušno:

— Nisem vedel, da je to potrebno.

— Ali si kristjan?

— Ne.

Avgust je odobravaše pokimal z glavo.

— To je lepo. Ne trpim kristjanov. Oni stresajo drevo življenja, ne puste, da bi se pokrilo s plodom, in njegovo blagodišeče cvetje razprhavajo po vetru. No, kdo si ti?

Z neko prisiljenostjo odgovori Eleazar:

— Jaz sem bil mrtev.

— O tem sem že čul. Toda, kdo si ti sedaj? Eleazar se je obotavljal odgovoriti, končno pa je ponovil malomarno in mrtvo:

— Jaz sem bil mrtev.

— Poslušaj me, neznamec — je rekel imperator odločno in ostro; govoril je, kar je že poprej razmišljal: moje cesarstvo je cesarstvo živih, moj narod je narod živih, a ne mrtvih. Ti si tu odveč. Ne vem, kdo si, ne kaj si videl tam — no če lažeš, jaz sovražim tvojo laž in če govoriš resnico — sovražim istotako tvojo resnico. V svojih prsih čutim trepet življenja; v svojih rokah čutim moč — in moje misli so drzne: kakor orli obletavajo prostranstvo. A tam za mojim hrbtom, pod zaščito moje oblasti, pod senco od mene ustvarjenih zakonov živi, se trudi in se veseli ljudstvo. Ali ne slišiš te divne življenske harmonije? Ali ne slišiš tega bojnega krika, ki ga ljudje mečejo v obraz prihodnosti ter jo kličejo na boj?

Avgust je razprostrl kakor v molitvi roke in svečanostno vzkliknil:

— Blagoslovljeno veliko, božansko življenje!

Toda Eleazar je molčal in imperator je nadaljeval s podvojeno ostrostjo:

— Tukaj si odveč. Ostuden ostanek si, ki ga smrt ni mogla do konca uničiti. Ljudem vcep'jaš odpor k življenju; kakor gosenica obgrizuješ bujno klasje radosti in bljuvaš sline obupa in žalosti. Tvoja resnica je podobna meču v rokah ponočnega ubijalca — in kakor ubijalca te bodem obsodil. Toda hočem ti pogledati v oči. Mogoče se jih boje le strahopetci, a hrabremu človeku vzbujaajo željo po borbi in zmagi — v tem slučaju ne zaslužiš kazni temveč nagrado... Poglej me, Eleazar!

In v prvem trenotku se je zazdelo božanskemu Avgustu, da ga je pogledal prijatelj — tako mehek, tako privlačen, tako nežno čaroben je bil Eleazarjev pogled. Ne strah, ampak tihi mir je obetal. Nežni ljubici, sočutni sestri, materi je bila podobna Neskončnost. A vedno silnejši je postajal njegov nežni objem, že so poljuba žejna ustna lovila sapo, že je skozi mehko tkanino telesa prodiralo železo do kosti, obdalo jih z trdim obročem — in topi, hla-

dni kremplji so se dotaknili srca in se zasedli polagoma vanj.

— Slabo mi je — izpregovori ves obledel božanski Avgust. — Toda le glej, Eleazar, glej!

Kakor bi se polagoma odpirala težka, od vekov zaprta vrata, se je zazdelo in skozi rastočo odprtino se je hladno in mirno razlila groza Neskončnosti. Neizmerna pustinja in neizmerna noč, dvem sencam podobni, sta vstopili, pogasili solnce, izpodmaknili nogam zemljo, izpili iz glave kri. In oledenelo srce ni čutilo več bolesi.

— Glej, le glej, Eleazar! — je ukazal Avgust, opotekaje se. Ustavil se je čas in strašno se je strnil začetek vsake stvari z njenim koncem. Jedva postavljeni Avgustov prestol se je razrušil in puščoba zavladata v Avgustu namesto prestola. Brezšumno se je porušil Rim, novo mesto je vstalo na tem kraju ter se spet poglobilo v puščavo. Kakor vidni velikani so padala in izginjala v puščobi mesta, države in dežele in ravnodušno jih je požiralo nikdar sito žrelo Neskončnosti...

— Dovolj je — je ukazal imperator. Brezbrižnost je že zvenela v njegovem

glasu, brez moči so obvisеле roke, in v brezupni borbi z vstajajočim mrakom so plamtele in gasle njegove orlovske oči.

— Ubil si me, Eleazar — je rekel suho in trudno. In te brezupne besede so ga rešile. Spomnil se je naroda, katerega zaščitnik se je čutil, in ostra toda rešilna bolest je napolnila njegovo otrplo srce. Na smrt obsojeni — je pomislil s strahom: svetle sence v noči Neskončnosti; krhke posode z živo, penečo se krvjo, s srcem, ki pozna žalost in veliko radost — z nežnostjo se je spomnil svojega naroda.

Tako razmišljajoč in čuteč, nagibaje tehtnico zdaj na stran življenja, zdaj na stran smrti, se je polagoma vračal k življenju, da bi v njegovem trpljenju in radosti našel zaščito proti noči puščobe in grozi Neskončnosti.

— Ne, nisi me ubil, Eleazar — je rekel trdo — toda jaz ubijem tebe. Poberi se!

V tem večeru je božanski Avgust s posebnim veseljem užival jedi in pijače. No za trenotek je včasih otrpla v zraku dvignena roka, in medli blesk je včasih zamenil žarki sij njegovih orlovskih oči

— ledeni valovi strahu so včasih objemali njegove noge. Premagan, toda ne ubit, hladno pričakovaje svoj čas, je ta strah kakor senca ostal vse življenje pri njegovem vzglavju, gospodujoč po noči, a poslušno prepuščajoč svetle dneve težavam in radostim življenja.

Naslednjega dne so po imperatorjevem ukazu z žarečim železom izžgali Eleazarju oči in ga odpravili v domovino. Umoriti si ga ni upal božanski Avgust.

Vrnil se je Eleazar v puščino, in puščinja ga je sprejela z žvižgajočim dihanjem vetra in vročino žarečega solnca. Zopet je posedal na kamnu z razkuštrano proti solncu obrnjeno divjo brado, in na mestu izžganih oči sta dve črni jami topo in strašno zrla v nebo. V daljavi je nemirno šumelo in vrvelo sveto mesto, a bližina je bila neobljudena in nema: nihče se ni približal kraju, kjer je končeval svoje dneve čudežno vstali od smrti; že davno so njegovi sosedi zapustili svoje hiše. Z žarečim železom v globino črepinje pregnano prokletost poznanje njegovo

je prežalo tam kakor v zasedi; kakor iz zasede se je vlivalo v človeka iz tisoč nevidnih oči — in že si nihče ni upal pogledati Eleazarja.

Ko se je proti večeru solnce rdečilo in se širilo ter klonilo k zatonu, se je Eleazar počasi pomikal za njim. Debel in slaboten se je spodtikal ob kamenje in padal; težko se je vdignil in zopet hodil. Njegovo črno telo z razprostrtima rokama je na rdečem obronku zarje vstvarjalo strašno podobo križa.

Nekoč se je zgodilo, da je šel in se ni vrnil. Tako je baje končalo drugo življenje Eleazarja, ki je tri dni prebil v zagonetni oblasti smrti in čudežno oživel.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

CORISS 2

00000195935

